

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 2ας Απριλίου 2020*ⁱ

«Προδικαστική παραπομπή – Διακινούμενοι εργαζόμενοι – Κοινωνική ασφάλιση – Κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71 – Εφαρμοστέα νομοθεσία – Άρθρο 14, σημείο 1, στοιχείο α' – Αποσπασμένοι εργαζόμενοι – Άρθρο 14, σημείο 2, στοιχείο α', περίπτωση i – Πρόσωπο που ασκεί κανονικά μισθωτή δραστηριότητα στο έδαφος δύο ή περισσότερων κρατών μελών και εργάζεται σε υποκατάστημα ή μόνιμη αντιπροσωπεία την οποία διατηρεί η οικεία επιχείρηση στο έδαφος κράτους μέλους διαφορετικού από εκείνο στο οποίο έχει την έδρα της – Κανονισμός (ΕΟΚ) 574/72 – Άρθρο 11, παράγραφος 1, στοιχείο α' – Άρθρο 12α, παράγραφος 1α – Πιστοποιητικό E 101 – Δεσμευτική ισχύς – Πιστοποιητικό που αποκτήθηκε ή χρησιμοποιήθηκε δολίως – Εξουσία του δικαστή του κράτους μέλους υποδοχής να διαπιστώσει την απάτη και να μη λάβει υπόψη το πιστοποιητικό – Άρθρο 84α, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71 – Συνεργασία μεταξύ των αρμοδίων φορέων – Ισχύς του δεδουλευμένου της ποινικής δίκης στην πολιτική δίκη – Υπεροχή του δικαίου της Ένωσης»

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-370/17 και C-37/18,

με αντικείμενο δύο αιτήσεις προδικαστικής απόφασης δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλαν το tribunal de grande instance de Bobigny (πολυμελές πρωτοδικείο του Bobigny, Γαλλία), με απόφαση της 30ής Μαρτίου 2017 (C-370/17), και το Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Γαλλία), με απόφαση της 10ης Ιανουαρίου 2018 (C-37/18), οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο, αντιστοίχως, στις 19 Ιουνίου 2017 και στις 19 Ιανουαρίου 2018 στις δίκες

Caisse de retraite du personnel navigant professionnel de l'aéronautique civile (CRPNPAC)

κατά

Vueling Airlines SA (C-370/17),

και

Vueling Airlines SA

κατά

Jean-Luc Poignant (C-37/18),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους Κ. Lenaerts, Πρόεδρο, Α. Prechal, Μ. Βηλαρά, Ε. Regan (εισηγητή), Μ. Safjan, S. Rodin και I. Jarukaitis, προέδρους τμήματος, Μ. Ilešič, C. Toader, D. Šváby και F. Biltgen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Η. Saugmandsgaard Øe

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

γραμματέας: V. Giacobbo-Peyronnel, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 29ης Ιανουαρίου 2019,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Caisse de retraite du personnel navigant professionnel de l'aéronautique civile (CRPNPAC), εκπροσωπούμενη από τον A. Lyon-Caen και την S. Guedes, avocats,
- η Vueling Airlines SA, εκπροσωπούμενη από την D. Calciu και τους B. Le Bret, F. de Rostolan και E. Logeais, avocats,
- ο J.-L. Poignant, εκπροσωπούμενος από τον A. Lyon-Caen και την S. Guedes, avocats,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον D. Colas καθώς και από τις A. Alidière, A. Daly και A.-L. Desjonquères,
- η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Smolek, J. Vlácil και J. Pavliš,
- η Ιρλανδία, εκπροσωπούμενη από τις M. Browne, G. Hodge και K. Skelly καθώς από τους N. Donnelly και A. Joyce,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους M. Van Hoof και D. Martin,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου 2019,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως αφορούν την ερμηνεία του άρθρου 14, σημείο 1, στοιχείο α', και του άρθρου 14, σημείο 2, στοιχείο α', περίπτωση i, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996 (ΕΕ 1997, L 28, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 631/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 2004 (ΕΕ 2004, L 100, σ. 1) (στο εξής: κανονισμός 1408/71), καθώς και του άρθρου 11, παράγραφος 1, και του άρθρου 12α, παράγραφος 1α, του κανονισμού (ΕΟΚ) 574/72 του Συμβουλίου, της 21ης Μαρτίου 1972, περί του τρόπου εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό 118/97 (ΕΕ 1997, L 28, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 647/2005 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Απριλίου 2005 (ΕΕ 2005, L 117, σ. 1) (στο εξής: κανονισμός 574/72).
- 2 Οι εν λόγω αιτήσεις υποβλήθηκαν στο πλαίσιο δύο διαφορών μεταξύ του Caisse de retraite du personnel navigant professionnel de l'aéronautique civile (ταμείου συντάξεων του ιπτάμενου προσωπικού της πολιτικής αεροπορίας, στο εξής: CRPNPAC) και της εταιρίας Vueling Airlines SA (στο εξής: Vueling), η πρώτη, και μεταξύ της Vueling και του Jean-Luc Poignant, η δεύτερη, οι οποίες αφορούσαν πιστοποιητικά E 101 εκδοθέντα από τον αρμόδιο ισπανικό φορέα σχετικά με το ιπτάμενο προσωπικό της Vueling που ασκεί τις δραστηριότητές του στον αερολιμένα Roissy – Charles de Gaulle (Γαλλία).

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Ο κανονισμός 1408/71

3 Ο τίτλος II του κανονισμού 1408/71, που επιτοφορείτο «Προσδιορισμός της εφαρμοστέας νομοθεσίας», περιελάμβανε τα άρθρα 13 έως 17α του κανονισμού.

4 Το άρθρο 13 του κανονισμού, τιτοφορούμενο «Γενικοί κανόνες», προέβλεπε τα εξής:

«1. Με την επιφύλαξη των άρθρων 14γ και 14στ, τα πρόσωπα για τα οποία ισχύει ο παρών κανονισμός υπόκεινται στη νομοθεσία ενός μόνου κράτους μέλους. Η νομοθεσία αυτή προσδιορίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος τίτλου.

2. Με την επιφύλαξη των άρθρων 14 έως 17:

α) το πρόσωπο που ασκεί μισθωτή δραστηριότητα στο έδαφος κράτους μέλους υπόκειται στη νομοθεσία του κράτους αυτού, ακόμη και αν κατοικεί στο έδαφος άλλου κράτους μέλους ή αν η επιχείρηση ή ο εργοδότης που το απασχολεί έχει την έδρα της ή την κατοικία του στο έδαφος άλλου κράτους μέλους·

[...]».

5 Το άρθρο 14 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο έφερε τον τίτλο «Ειδικοί κανόνες που ισχύουν για τα πρόσωπα που ασκούν μισθωτή δραστηριότητα εκτός από τους ναυτικούς», είχε ως εξής:

«Ο κανόνας του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο α), ισχύει, με την επιφύλαξη των ακόλουθων εξαιρέσεων και ειδικών περιπτώσεων:

1) α) το πρόσωπο που ασκεί μισθωτή δραστηριότητα στο έδαφος ενός κράτους μέλους σε επιχείρηση, στην οποία κανονικά υπάγεται και η οποία τον αποσπά στο έδαφος άλλου κράτους μέλους προς εκτέλεση εργασίας για λογαριασμό της, εξακολουθεί να υπόκειται στη νομοθεσία του πρώτου κράτους μέλους, υπό τον όρο ότι η προβλεπόμενη διάρκεια της εργασίας αυτής δεν υπερβαίνει τους δώδεκα μήνες και ότι δεν αποστέλλεται σε αντικατάσταση άλλου προσώπου του οποίου έληξε η περίοδος αποσπάσεως·

[...]

2) Το πρόσωπο που ασκεί κανονικά μισθωτή δραστηριότητα στο έδαφος δύο ή περισσότερων κρατών μελών υπόκειται στη νομοθεσία η οποία προσδιορίζεται ως εξής:

α) το πρόσωπο που είναι μέλος του προσωπικού που ταξιδεύει διά ξηράς, θαλάσσης ή αέρος, μιας επιχείρησης η οποία διενεργεί, για λογαριασμό δικό της ή τρίτων διεθνείς σιδηροδρομικές, οδικές, αεροπορικές ή πλωτές μεταφορές επιβατών ή εμπορευμάτων, έχει δε την έδρα [της] στο έδαφος κράτους μέλους, υπόκειται στη νομοθεσία του τελευταίου αυτού κράτους. Πάντως:

i) το πρόσωπο που απασχολείται σε υποκαταστήματα ή μόνιμη αντιπροσωπεία που διατηρεί η επιχείρηση αυτή στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από εκείνο στο οποίο έχει την έδρα της, υπόκειται στη νομοθεσία του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου ευρίσκεται το υποκατάστημα αυτό ή η μόνιμη αντιπροσωπεία·

[...]»

- 6 Περιλαμβανόμενο στον τιτλοφορούμενο «Διοικητική επιτροπή για την κοινωνική ασφάλιση των διακινούμενων εργαζομένων» τίτλο IV του κανονισμού 1408/71, το άρθρο 80 αυτού, υπό τον τίτλο «Σύνθεση και λειτουργία», προέβλεπε στην παράγραφο 1 τα ακόλουθα:

«Η διοικητική επιτροπή για την κοινωνική ασφάλιση των διακινούμενων εργαζομένων, καλουμένη στο εξής “διοικητική επιτροπή”, η οποία υπάγεται στην Επιτροπή αποτελείται από έναν κυβερνητικό αντιπρόσωπο κάθε κράτους μέλους, ο οποίος επικουρείται, εφόσον είναι ανάγκη, από τεχνικούς συμβούλους. Ένας αντιπρόσωπος της Επιτροπής μετέχει με συμβουλευτική ψήφο στις συνεδριάσεις της διοικητικής επιτροπής.»

- 7 Περιλαμβανόμενο στον τιτλοφορούμενο «Διάφορες διατάξεις» τίτλο VI του εν λόγω κανονισμού, το άρθρο 84α αυτού, υπό τον τίτλο «Σχέσεις μεταξύ των φορέων και των προσώπων που καλύπτονται από τον παρόντα κανονισμό», όριζε στην παράγραφο 3 τα εξής:

«Σε περίπτωση δυσκολιών ερμηνείας ή εφαρμογής του παρόντος κανονισμού, που ενδέχεται να διακυβεύσουν τα δικαιώματα προσώπου που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του, ο φορέας του αρμόδιου κράτους ή του κράτους κατοικίας του ενδιαφερομένου έρχεται σε επαφή με τον φορέα ή τους φορείς του άλλου κράτους μέλους ή των άλλων κρατών μελών. Εφόσον η εύρεση λύσεως δεν είναι δυνατή εντός εύλογης προθεσμίας, οι ενδιαφερόμενες αρχές μπορούν να ζητήσουν την παρέμβαση της διοικητικής επιτροπής.»

Ο κανονισμός (ΕΚ) 883/2004

- 8 Ο κανονισμός 1408/71 καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε, από 1ης Μαΐου 2010, από τον κανονισμό (ΕΚ) 883/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας (ΕΕ 2004, L 166, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 465/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2012 (ΕΕ 2012, L 149, σ. 4, και διορθωτικό ΕΕ 2004, L 200, σ. 1) (στο εξής: κανονισμός 883/2004). Ο τίτλος II του εν λόγω κανονισμού, που τιτλοφορείται «Προσδιορισμός της εφαρμοστέας νομοθεσίας» και περιλαμβάνει τα άρθρα 11 έως 16 αυτού, αντικαθιστά τις διατάξεις του τίτλου II του κανονισμού 1408/71, ενώ το άρθρο 71 και το άρθρο 76, παράγραφος 6, του κανονισμού 883/2004 αντιστοιχούν, κατ’ ουσίαν, στο άρθρο 80 και στο άρθρο 84α, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71.

Ο κανονισμός 574/72

- 9 Το άρθρο 11 του κανονισμού 574/72, το οποίο έφερε τον τίτλο «Διατυπώσεις σε περίπτωση αποσπάσεως μισθωτού κατά το άρθρο 14 [σημείο] 1 και το άρθρο 14β [σημείο] 1 του κανονισμού και στην περίπτωση συμφωνιών που συνάπτονται σύμφωνα με το άρθρο 17 του κανονισμού», όριζε στην παράγραφο 1 τα ακόλουθα:

«Ο φορέας που ορίζεται από την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους, η νομοθεσία του οποίου παραμένει εφαρμοστέα, χορηγεί πιστοποιητικό που βεβαιώνει ότι ο μισθωτός εξακολουθεί να υπάγεται στη νομοθεσία αυτή και προσδιορίζει μέχρι ποίας ημερομηνίας:

- α) κατόπιν αιτήσεως του μισθωτού ή του εργοδότη του, στις περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 14 [σημείο] 1 και στο άρθρο 14β [σημείο] 1 του κανονισμού [1408/71].

[...]».

- 10 Το άρθρο 12α του κανονισμού 574/72, το οποίο έφερε τον τίτλο «Κανόνες εφαρμοστέοι σε πρόσωπα που αναφέρονται στο άρθρο 14 [σημεία] 2 και 3, στο άρθρο 14α [σημεία] 2 έως 4 και στο άρθρο 14γ του κανονισμού, τα οποία ασκούν κανονικά μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα στο έδαφος δύο ή περισσότερων κρατών μελών», προέβλεπε στην παράγραφο 1α τα εξής:

«Εάν, σύμφωνα με το άρθρο 14 [σημείο] 2 στοιχείο α) του κανονισμού, το μέλος του προσωπικού επιχείρησης διεθνών μεταφορών το οποίο ταξιδεύει διά ξηράς, θαλάσσης ή αέρος υπάγεται στη νομοθεσία του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου βρίσκεται είτε η έδρα ή ο τόπος άσκησης της δραστηριότητας της επιχείρησης ή το υποκατάστημα ή η μόνιμη αντιπροσωπεία που τον απασχολεί είτε ο τόπος στον οποίο κατοικεί και απασχολείται κατά κύριο λόγο, ο φορέας που καθορίζεται από την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους αυτού χορηγεί στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο πιστοποιητικό με το οποίο βεβαιώνεται ότι υπάγεται στη νομοθεσία του.»

Ο κανονισμός (ΕΚ) 987/2009

- 11 Ο κανονισμός 574/72 καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε, από 1ης Μαΐου 2010, από τον κανονισμό (ΕΚ) 987/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2009, για καθορισμό της διαδικασίας εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 883/2004 (ΕΕ 2009, L 284, σ. 1).
- 12 Κατά το άρθρο 5 του κανονισμού 987/2009:

«1. Τα έγγραφα που εκδίδονται από το φορέα κράτους μέλους και τα οποία βεβαιώνουν την κατάσταση ενός προσώπου για τους σκοπούς της εφαρμογής του βασικού κανονισμού και του κανονισμού εφαρμογής, καθώς και τα δικαιολογητικά βάσει των οποίων εκδόθηκαν τα έγγραφα, ισχύουν υποχρεωτικά για τους φορείς των άλλων κρατών μελών, εφόσον τα εν λόγω έγγραφα ή δικαιολογητικά δεν ανακαλούνται ή δεν κηρύσσονται άκυρα από το κράτος μέλος στο οποίο εκδόθηκαν.

2. Σε περίπτωση αμφιβολίας περί την εγκυρότητα ενός εγγράφου ή την ακρίβεια των γεγονότων επί των οποίων θεμελιώνονται τα στοιχεία που περιέχονται σε αυτό, ο φορέας του κράτους μέλους που λαμβάνει το έγγραφο απευθύνεται στο φορέα που το εξέδωσε για να του ζητήσει τις αναγκαίες διευκρινίσεις και, ανάλογα με την περίπτωση, την ανάκληση του εν λόγω εγγράφου. Ο εκδίδων φορέας επανεξετάζει τους λόγους έκδοσης του εγγράφου και, ανάλογα με την περίπτωση, το ανακαλεί.

3. Σύμφωνα με την παράγραφο 2, όταν υπάρχει αμφιβολία για τις πληροφορίες που έχουν παράσχει οι ενδιαφερόμενοι, την εγκυρότητα ενός εγγράφου ή αποδεικτικού στοιχείου ή την ακρίβεια των γεγονότων επί των οποίων βασίζονται [τα στοιχεία] που περιέχει, ο φορέας του τόπου διαμονής ή κατοικίας, κατ' αίτηση του αρμόδιου φορέα, προβαίνει στην αναγκαία επαλήθευση αυτών των πληροφοριών ή εγγράφων, εφόσον είναι δυνατή η διενέργειά της.

4. Εάν δεν επιτευχθεί συμφωνία μεταξύ των σχετικών φορέων, το θέμα μπορεί να τεθεί ενώπιον της διοικητικής επιτροπής από τις αρμόδιες αρχές, αφού παρέλθει ένας μήνας από την ημερομηνία υποβολής του αιτήματος του φορέα που έλαβε το έγγραφο. Η διοικητική επιτροπή επιχειρεί να συμβιβάσει τις διιστάμενες απόψεις εντός έξι μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία επελήφθη του θέματος.»

Το γαλλικό δίκαιο

Ο code du travail

- 13 Το άρθρο L 1262-3 του code du travail (εργατικού κώδικα), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών των κυρίων δικών, προέβλεπε τα εξής:

«Ο εργοδότης δεν μπορεί να επικαλεσθεί τις διατάξεις που εφαρμόζονται στην απόσπαση μισθωτών όταν η δραστηριότητά του εστιάζεται εξ ολοκλήρου στην ημεδαπή ή όταν πραγματοποιείται σε εγκαταστάσεις ή με υποδομές ευρισκόμενες στην ημεδαπή, από τις οποίες ασκείται κατά τρόπο συνήθη, σταθερό και συνεχή. Δεν μπορεί ιδίως να επικαλεσθεί τις διατάξεις αυτές όταν η δραστηριότητά του περιλαμβάνει την αναζήτηση και την προσέλκυση πελατών ή την πρόσληψη μισθωτών στην ημεδαπή.

Στις περιπτώσεις αυτές, ο εργοδότης υπόκειται στις διατάξεις του code du travail (εργατικού κώδικα) που έχουν εφαρμογή στις επιχειρήσεις οι οποίες είναι εγκατεστημένες στην ημεδαπή.»

- 14 Το άρθρο L 8221-3 του κώδικα αυτού όριζε τα ακόλουθα:

«Λογίζεται ως συγκεκαλυμμένη εργασία με απόκρυψη δραστηριότητας η με κερδοσκοπικό σκοπό άσκηση δραστηριότητας παραγωγής, επεξεργασίας, επισκευής ή παροχής υπηρεσιών ή η διενέργεια εμπορικών πράξεων από κάθε πρόσωπο το οποίο, μη συμμορφούμενο εκ προθέσεως προς τις υποχρεώσεις του:

[...]

2° είτε δεν προέβη στις δηλώσεις που πρέπει να υποβάλλονται στους οργανισμούς κοινωνικής προστασίας ή στη φορολογική διοίκηση δυνάμει των κείμενων νομικών διατάξεων.»

Ο code de l'aviation civile

- 15 Το άρθρο R. 330-2-1 του code de l'aviation civile (κώδικα πολιτικής αεροπορίας) προβλέπει τα ακόλουθα:

«Το άρθρο [L 1262-3] του εργατικού κώδικα εφαρμόζεται στις επιχειρήσεις αεροπορικών μεταφορών όσον αφορά τις επιχειρησιακές βάσεις τους που βρίσκονται στη γαλλική επικράτεια.

Επιχειρησιακή βάση είναι ένα σύνολο χώρων ή υποδομών από τους οποίους μια επιχείρηση ασκεί κατά τρόπο σταθερό, συνήθη και συνεχή δραστηριότητα αεροπορικών μεταφορών με μισθωτούς που έχουν εκεί το πραγματικό κέντρο της επαγγελματικής τους δραστηριότητας. Κατά την έννοια των προηγούμενων διατάξεων, το κέντρο της επαγγελματικής δραστηριότητας μισθωτού είναι ο τόπος όπου συνήθως εργάζεται ή αυτός στον οποίο αναλαμβάνει υπηρεσία και στον οποίο επιστρέφει μετά την εκπλήρωση της αποστολής του.»

Οι διαφορές των κυρίων δικών και τα προδικαστικά ερωτήματα

Υπόθεση C-370/17

- 16 Η Vueling είναι αεροπορική εταιρία έχουσα την καταστατική της έδρα στη Βαρκελώνη (Ισπανία), εγγεγραμμένη στο μητρώο εμπορίου και εταιριών του Bobigny (Γαλλία) λόγω της δημιουργίας εμπορικής επιχειρήσεως αεροπορικών μεταφορών και επίγειας εξυπηρέτησης δι' ιδίων μέσων

εγκατεστημένης στον τερματικό σταθμό I του αερολιμένα Roissy – Charles de Gaulle. Στις 21 Μαΐου 2007 άρχισε να εκτελεί τακτικές πτήσεις μεταξύ διαφόρων ισπανικών πόλεων και του εν λόγω αερολιμένα.

- 17 Στις 28 Μαΐου 2008, κατόπιν πραγματοποιηθέντων ελέγχων που είχαν αρχίσει να διενεργούνται από τον Ιανουάριο του ίδιου έτους, η επιθεώρηση εργασίας στον τομέα των μεταφορών του αερολιμένα Roissy III (Γαλλία) (στο εξής: επιθεώρηση εργασίας) συνέταξε έκθεση σε βάρος της Vueling λόγω συγκαλυμμένης εργασίας.
- 18 Στην έκθεση αυτή η επιθεώρηση εργασίας διαπίστωσε ότι η Vueling διέθετε, στον αερολιμένα Roissy – Charles de Gaulle, εγκαταστάσεις για τη λειτουργία και την εμπορική διεύθυνση της επιχειρήσεως, αίθουσες αναπαύσεως και προετοιμασίας των πτήσεων για το ιπτάμενο προσωπικό, καθώς και γραφείο επιβλέψεως της θυρίδας εκδόσεως εισιτηρίων και καταχωρίσεως των επιβατών, και ότι απασχολούσε εκεί, αφενός, 50 άτομα ως πλήρωμα θαλάμου επιβατών και 25 άτομα ως προσωπικό θαλάμου διακυβερνήσεως αεροσκάφους, οι συμβάσεις εργασίας των οποίων διέπονταν από το ισπανικό δίκαιο, και, αφετέρου, προσωπικό εδάφους, στο οποίο περιλαμβάνονταν και ένας εμπορικός διευθυντής, προσωπικό εδάφους του οποίου οι συμβάσεις εργασίας διέπονταν από το γαλλικό δίκαιο.
- 19 Η επιθεώρηση εργασίας επισήμανε ότι μόνον το προσωπικό εδάφους είχε δηλωθεί στους γαλλικούς φορείς κοινωνικής ασφαλίσεως, ενώ τα μέλη του ιπτάμενου προσωπικού διέθεταν πιστοποιητικά E 101 εκδοθέντα από το Tesorería general de la seguridad social de Cornellà de Llobregat (γενικό ταμείο κοινωνικής ασφαλίσεως του Cornellà de Llobregat, Ισπανία) (στο εξής: ισπανικός φορέας εκδόσεως των πιστοποιητικών) τα οποία βεβαίωναν την προσωρινή απόσπασή τους στη Γαλλία στο πλαίσιο του άρθρου 14, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71. Η επιθεώρηση εργασίας διαπίστωσε ότι 48 μισθωτοί είχαν προσληφθεί σε ημερομηνία η οποία προηγείτο λιγότερο από 30 ημέρες της πραγματικής ημερομηνίας αποσπάσεώς τους στη Γαλλία, ορισμένοι δε εξ αυτών είχαν προσληφθεί την προηγούμενη ή και την ίδια ημέρα, συνήγαγε δε ότι αυτοί προσελήφθησαν με σκοπό την απόσπασή τους. Σημείωσε επίσης ότι, για 21 από τους μισθωτούς αυτούς, στο εκκαθαριστικό σημείωμα μισθοδοσίας τους αναγραφόταν διεύθυνση στη Γαλλία, υπογράμμισε δε ότι σημαντικός αριθμός δηλώσεων αποσπάσεως περιείχε ψευδείς δηλώσεις κατοικίας, που απέκρυπταν το γεγονός ότι οι αποσπασμένοι μισθωτοί, στην πλειονότητά τους, δεν είχαν την ιδιότητα του κατοίκου Ισπανίας, ορισμένοι μάλιστα ουδέποτε είχαν ζήσει στην Ισπανία.
- 20 Εξάλλου, η επιθεώρηση εργασίας επισήμανε ότι η Vueling διέθετε στον αερολιμένα Roissy – Charles de Gaulle επιχειρησιακή βάση, κατά την έννοια του άρθρου R. 330-2-1 του κώδικα πολιτικής αεροπορίας, δεδομένου ότι το ιπτάμενο προσωπικό της εν λόγω εταιρίας αναλάμβανε και ολοκλήρωνε την υπηρεσία του στον αερολιμένα αυτό. Εξ αυτού συνήγαγε ότι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου L 1262-3 του εργατικού κώδικα, η Vueling δεν μπορούσε να επικαλεστεί τις εφαρμοστέες στην απόσπαση εργαζομένων διατάξεις.
- 21 Η επιθεώρηση εργασίας συνήγαγε από τα ανωτέρω επίσης ότι οι εργαζόμενοι της κύριας δίκης διέπονταν από τον γαλλικό εργατικό κώδικα και ότι δεν μπορούσαν να υπαχθούν στο καθεστώς των αποσπασμένων εργαζομένων. Έκρινε, εξάλλου, ότι επρόκειτο για περίπτωση δόλιας αποσπάσεως και ότι είχε προκληθεί ζημία τόσο στους εν λόγω εργαζομένους, καθόσον αυτοί είχαν στερηθεί, ιδίως, την πρόσβαση στα απορρέοντα εκ του γαλλικού συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως δικαιώματα, όσο και στο κοινωνικό σύνολο, δεδομένου ότι ο εργοδότης δεν είχε καταβάλει τα οφειλόμενα βάσει του συστήματος αυτού ποσά. Όσον αφορά το γεγονός ότι οι ως άνω εργαζόμενοι διέθεταν πιστοποιητικό E 101, η επιθεώρηση εργασίας θεώρησε ότι, καίτοι το σχετικό έγγραφο αποτελούσε τεκμήριο υπαγωγής σε κοινωνική ασφάλιση, δεν αποδείκνυε ότι εγκύρως η εμπλεκόμενη επιχείρηση είχε προσφύγει σε αποσπάσεις.

- 22 Βάσει της ως άνω εκθέσεως, το CRPNPAC άσκησε στις 11 Αυγούστου 2008 αγωγή αποζημιώσεως ενώπιον του tribunal de grande instance de Bobigny (πολυμελούς πρωτοδικείου του Bobigny, Γαλλία) με αίτημα την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη λόγω της μη υπαγωγής του απασχολούμενου από τη Vueling στον αερολιμένα Roissy – Charles de Gaulle ιπτάμενου προσωπικού στο διαχειριζόμενο από το εν λόγω ταμείο επικουρικό συνταξιοδοτικό σύστημα.
- 23 Παράλληλα ασκήθηκε ποινική δίωξη κατά της Vueling ενώπιον του tribunal correctionnel de Bobigny (πλημμελειοδικείου του Bobigny, Γαλλία) με την κατηγορία της συγκεκριμένης εργασίας, κατά την έννοια του άρθρου L 8221-3 του code du travail, επειδή, στο διάστημα μεταξύ 21 Μαΐου 2007 και 16 Μαΐου 2008, η εταιρία αυτή είχε ασκήσει εκ προθέσεως στον αερολιμένα Roissy – Charles de Gaulle τη δραστηριότητα του αερομεταφορέα επιβατών χωρίς να προβεί στις απαιτούμενες δηλώσεις στους οργανισμούς κοινωνικής προστασίας ή στη φορολογική διοίκηση, αποκρύπτοντας, μεταξύ άλλων, την ασκούμενη στη Γαλλία δραστηριότητα και εξομοιώνοντάς την παρατύπως με απόσπαση εργαζομένων, ενώ οι εργαζόμενοι αυτοί είχαν προσληφθεί με αποκλειστικό σκοπό να εργασθούν στο γαλλικό έδαφος, από επιχειρησιακές βάσεις κείμενες στη Γαλλία.
- 24 Λαμβανομένης υπόψη της υπάρξεως της εν λόγω ποινικής διαδικασίας και εν αναμονή της εκδόσεως σχετικής αμετάκλητης αποφάσεως, το tribunal de grande instance de Bobigny (πολυμελές πρωτοδικείο του Bobigny) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία στην πολιτική δίκη που αφορούσε την αγωγή του CRPNPAC κατά της Vueling.
- 25 Με απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, το tribunal correctionnel de Bobigny (πλημμελειοδικείο του Bobigny) απάλλαξε τη Vueling.
- 26 Με απόφαση της 31ης Ιανουαρίου 2012, το cour d'appel de Paris (εφετείο Παρισίων, Γαλλία) εξαφάνισε την απόφαση αυτή, κήρυξε τη Vueling ένοχη για το αδίκημα της συγκεκριμένης εργασίας και καταδίκασε την εταιρία αυτή σε πρόστιμο 100 000 ευρώ.
- 27 Στο σκεπτικό με το οποίο στήριξε την ως άνω καταδικαστική απόφαση, το δικαστήριο αυτό, αφού επισήμανε ότι το προσωπικό θαλάμου διακυβερνήσεως αεροσκάφους και το πλήρωμα θαλάμου επιβατών της Vueling είχε προσληφθεί στην Ισπανία και ότι είχαν εκδοθεί για τους εργαζομένους αυτούς πιστοποιητικά E 101 από τον ισπανικό φορέα εκδόσεως των πιστοποιητικών δυνάμει του άρθρου 14, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71, έκρινε ωστόσο ότι η εν λόγω εταιρία ασκούσε τη δραστηριότητά της στον αερολιμένα Roissy – Charles de Gaulle στο πλαίσιο υποκαταστήματος ή, τουλάχιστον, επιχειρησιακής βάσεως, κατά την έννοια του άρθρου R. 330-2-1 του κώδικα πολιτικής αεροπορίας. Τόνισε ότι η ως άνω οντότητα διέθετε λειτουργική αυτοτέλεια και ότι, κατά συνέπεια, η Vueling δεν μπορούσε να προβάλλει ότι είχε διατηρηθεί οργανική σχέση μεταξύ της ίδιας και του επίμαχου ιπτάμενου προσωπικού.
- 28 Το cour d'appel de Paris (εφετείο Παρισίων) έκρινε επίσης ότι η Vueling είχε παραβεί εκ προθέσεως τους εφαρμοστέους κανόνες, ιδίως δηλώνοντας ως διεύθυνση κατοικίας για 41 από τους εμπλεκόμενους εργαζομένους τη διεύθυνση της καταστατικής της έδρας χωρίς να είναι σε θέση να παράσχει σοβαρή εξήγηση ικανή να διαλύσει την υποψία απάτης, οπότε η εταιρία αυτή δεν μπορούσε να επικαλεστεί αναπόφευκτη πλάνη περί το δίκαιο συνδεόμενη με την πεποίθησή της ότι οι ενέργειές της ήταν σύννομες. Επιπλέον, το δικαστήριο αυτό έκρινε ότι, καίτοι τα πιστοποιητικά E 101 αποτελούσαν δεσμευτικό για τους αρμόδιους γαλλικούς φορείς κοινωνικής ασφάλισης τεκμήριο περί υπαγωγής των εργαζομένων στο ισπανικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, τα πιστοποιητικά αυτά δεν μπορούσαν να στερήσουν από το γαλλικό ποινικό δικαστήριο την εξουσία να διαπιστώσει παράβαση εκ προθέσεως των νομικών διατάξεων που καθορίζουν τις προϋποθέσεις σχετικά με το κύρος της αποσπάσεως εργαζομένων στη Γαλλία.

- 29 Στις 4 Απριλίου 2012 η Union de recouvrement des cotisations de sécurité sociale et d'allocations familiales de Seine-et-Marne (ένωση για την εισπραξη των εισφορών του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και οικογενειακών επιδομάτων του διοικητικού διαμερίσματος Seine-et-Marne, Γαλλία, στο εξής: Urssaf) γνωστοποίησε τα σχετικά πραγματικά περιστατικά στον ισπανικό φορέα που είχε εκδώσει τα επίμαχα πιστοποιητικά E 101 και ζήτησε την ακύρωσή τους.
- 30 Με απόφαση της 11ης Μαρτίου 2014 το ποινικό τμήμα του Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Γαλλία) απέρριψε την αίτηση αναιρέσεως που άσκησε η Vueling κατά της αποφάσεως του cour d'appel de Paris (εφετείου Παρισίων) της 31ης Ιανουαρίου 2012. Το Cour de cassation επισήμανε ότι η δραστηριότητα της Vueling στον αερολιμένα Roissy – Charles de Gaulle ασκείτο κατά τρόπο συνήθη, σταθερό και διαρκή σε εγκαταστάσεις ή με υποδομές ευρισκόμενες στη Γαλλία και ότι, επομένως, η Vueling διέθετε στην ημεδαπή υποκατάστημα ή, τουλάχιστον, επιχειρησιακή βάση. Εξ αυτού συνήγαγε ότι η Vueling δεν μπορούσε να επικαλεστεί πιστοποιητικά E 101 για να αποδείξει τη νομιμότητα των επίμαχων αποσπάσεων και να εμποδίσει το εθνικό δικαστήριο να διαπιστώσει εκ προθέσεως παραβίαση της γαλλικής νομοθεσίας.
- 31 Κατόπιν του από 4 Απριλίου 2012 αιτήματος της Urssaf, ο ισπανικός φορέας εκδόσεως των πιστοποιητικών ακύρωσε τα εν λόγω πιστοποιητικά E 101 με απόφαση της 17ης Απριλίου 2014.
- 32 Στις 29 Μαΐου 2014 η Vueling άσκησε ιεραρχική προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής.
- 33 Η ιεραρχικώς ανώτερη αρμόδια αρχή απέρριψε την εν λόγω προσφυγή με απόφαση της 1ης Αυγούστου 2014, έκρινε, εντούτοις, με τροποποιητική απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2014, ότι η ακύρωση των πιστοποιητικών E 101 έπρεπε να παραμείνει ανενεργός. Συναφώς, η αρχή αυτή στηρίχθηκε στο γεγονός ότι, δεδομένου του χρόνου που είχε παρέλθει από τα πραγματικά περιστατικά και της αδυναμίας, λόγω παραγραφής, να επιστραφούν οι εισφορές που είχαν προηγουμένως καταβληθεί, δεν ήταν σκόπιμο να κηρύξει μη προσήκουσα την υπαγωγή των εν λόγω εργαζομένων στην ισπανική κοινωνική ασφάλιση. Υπογράμμισε επίσης ότι οι συγκεκριμένοι εργαζόμενοι είχαν λάβει παροχές κοινωνικής ασφάλισης βάσει των εν λόγω εισφορών και ότι, σε περίπτωση ακυρώσεως της υπαγωγής τους, θα μπορούσαν να βρεθούν χωρίς ασφαλιστική κάλυψη. Τέλος, κατά την ως άνω αρχή, η ουσιαστική ακύρωση των επίμαχων στην κύρια δίκη πιστοποιητικών E 101 δεν ήταν δικαιολογημένη διότι η έκδοσή τους ήταν απλή συνέπεια της υπαγωγής των εν λόγω εργαζομένων στο ισπανικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης.
- 34 Κατόπιν της εκδόσεως της αποφάσεως του Cour de cassation (Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) της 11ης Μαρτίου 2014, συνεχίστηκε η αστική διαδικασία που είχε κινήσει το CRPNPAC ενώπιον του tribunal de grande instance de Bobigny (πολυμελούς πρωτοδικείου του Bobigny).
- 35 Στο πλαίσιο αυτό, το ως άνω δικαστήριο διερωτάται αν πρέπει να αναγνωρίζεται υπέρ των πιστοποιητικών E 101 δεσμευτική ισχύς όταν τα ποινικά δικαστήρια του κράτους μέλους υποδοχής των εργαζομένων έχουν καταδικάσει τον εργοδότη για συγκεκριμένη εργασία. Ειδικότερα, υπάρχουν αμφιβολίες όσον αφορά το περιεχόμενο του άρθρου 11, παράγραφος 1, στοιχείο α', και του άρθρου 12α, παράγραφος 1α, του κανονισμού 574/72 και όσον αφορά τις συνέπειες της δόλιας ή καταχρηστικής προσφυγής στη χρήση τέτοιων πιστοποιητικών.
- 36 Υπό τις συνθήκες αυτές, το tribunal de grande instance de Bobigny (πολυμελές πρωτοδικείο του Bobigny) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Πρέπει τα αποτελέσματα που συνεπάγεται το πιστοποιητικό E 101, το οποίο χορηγείται σύμφωνα με το άρθρο 11, παράγραφος 1, και το άρθρο 12α, παράγραφος 1α, του κανονισμού [574/72], από τον φορέα που ορίζεται από την αρχή του κράτους μέλους του οποίου η νομοθεσία περί κοινωνικής ασφάλισης εξακολουθεί να τυγχάνει εφαρμογής επί της καταστάσεως του μισθωτού,

να διατηρούνται καίτοι το πιστοποιητικό E 101 έχει χορηγηθεί κατόπιν απάτης ή καταχρηστικής ασκήσεως δικαιώματος, διαπιστωθείσας με αμετάκλητη απόφαση δικαστηρίου του κράτους μέλους εντός του οποίου ο μισθωτός ασκεί ή οφείλει να ασκεί τη δραστηριότητά του;

- 2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο ερώτημα αυτό, εμποδίζει η χορήγηση πιστοποιητικών E 101 την αποκατάσταση της ζημίας που πρόσωπα υπέστησαν λόγω της συμπεριφοράς του εργοδότη, αυτουργού της απάτης, χωρίς η αγωγή αποζημιώσεως που ασκείται κατά του εργοδότη να θέτει υπό αμφισβήτηση την υπαγωγή των μισθωτών στα συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως που ορίζονται στο πιστοποιητικό E 101;»

Υπόθεση C-37/18

- 37 Στις 21 Απριλίου 2007 ο J.-L. Poignant προσελήφθη από τη Vueling ως συγκυβερνήτης αεροσκάφους, με σύμβαση εργασίας συνταχθείσα στην αγγλική γλώσσα και διεπόμενη από το ισπανικό δίκαιο. Στη συνέχεια, με τροποποιητική σύμβαση της 14ης Ιουνίου 2007, αποσπάστηκε στον αερολιμένα Roissy – Charles de Gaulle. Η απόσπαση αυτή, προβλεπόμενη αρχικώς για έξι μήνες, ανανεώθηκε μία φορά για την ίδια διάρκεια μέχρι τις 16 Ιουνίου 2008.
- 38 Με έγγραφο της 30ής Μαΐου 2008 ο J.-L. Poignant παραιτήθηκε, επικαλούμενος ιδίως τον παράνομο χαρακτήρα της συμβατικής του κατάστασης υπό το πρίσμα του γαλλικού δικαίου, εν συνεχεία δε ανακάλεσε την παραίτησή του με ηλεκτρονική επιστολή της 2ας Ιουνίου 2008. Στις 9 Ιουνίου 2008 επισήμανε τη διαπίστωση της λύσης της σύμβασης εργασίας του, επικαλούμενος εκ νέου τον παράνομο αυτό χαρακτήρα.
- 39 Στις 11 Ιουνίου 2008 ο J.-L. Poignant άσκησε αγωγή ενώπιον του conseil des prud'hommes de Bobigny (δικαστηρίου εργατικών διαφορών του Bobigny, Γαλλία) ζητώντας, αφενός, τον επαναχαρακτηρισμό της παραίτησής του ως διαπίστωσης της λύσης της συμβάσεως παράγουσας τα αποτελέσματα απολύσεως χωρίς πραγματικό και σοβαρό λόγο και, αφετέρου, την καταβολή, μεταξύ άλλων, αποζημιώσεως κατ' αποκοπήν λόγω συγκεκριμένης εργασίας και αποζημιώσεως προς αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη λόγω της μη καταβολής εισφορών στη γαλλική κοινωνική ασφάλιση για την περίοδο μεταξύ 1ης Ιουλίου 2007 και 31 Ιουλίου 2008.
- 40 Με απόφαση της 14ης Απριλίου 2011 το ως άνω δικαστήριο απέρριψε το σύνολο των αιτημάτων αυτών. Έκρινε ότι η Vueling είχε εκπληρώσει νομοτύπως τις ισχύουσες διοικητικές διατυπώσεις, μεταξύ άλλων ζητώντας από τους ισπανικούς φορείς κοινωνικής ασφαλίσεως τη χορήγηση πιστοποιητικών E 101 για τους εργαζομένους της. Το ως άνω δικαστήριο επισήμανε επίσης ότι η απόσπαση του J.-L. Poignant δεν είχε υπερβεί το ένα έτος και ότι αυτός δεν είχε αποσταλεί στη Γαλλία σε αντικατάσταση άλλου προσώπου.
- 41 Με απόφαση της 4ης Μαρτίου 2016 το cour d'appel de Paris (εφετείο Παρισίων), στηριζόμενο στην απόφαση του Cour de cassation (Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) της 11ης Μαρτίου 2014 που μνημονεύεται στη σκέψη 30 της παρούσας αποφάσεως, εξαφάνισε την απόφαση του conseil des prud'hommes de Bobigny (δικαστηρίου εργατικών διαφορών του Bobigny) και υποχρέωσε τη Vueling να καταβάλει στον J.-L. Poignant, μεταξύ άλλων, αποζημίωση κατ' αποκοπήν για συγκεκριμένη εργασία καθώς και αποζημίωση λόγω μη καταβολής εισφορών στο γαλλικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως.
- 42 Κατά το δικαστήριο αυτό, ο J.-L. Poignant είχε προσκομίσει επαρκή στοιχεία για να αποδείξει τον παράνομο χαρακτήρα της συμβατικής κατάστασής του υπό το πρίσμα του γαλλικού δικαίου. Ειδικότερα, το εν λόγω δικαστήριο επισήμανε ότι η προσωπική διεύθυνση κατοικίας του J.-L. Poignant βρισκόταν πάντοτε στη Γαλλία, μολοντί η σύμβαση εργασίας του και η τροποποίησή της

όσον αφορά την απόσπασή του ανέφεραν ψευδώς ότι κατοικούσε στη Βαρκελώνη. Ομοίως, τα εκκαθαριστικά του σημειώματα μισθοδοσίας είχαν εκδοθεί με μνεία μιας πλασματικής διεύθυνσης στη Βαρκελώνη.

- 43 Η Vueling άσκησε αναίρεση κατά της αποφάσεως του *cour d'appel de Paris* (εφετείου Παρισίων) της 4ης Μαρτίου 2016 ενώπιον του *Cour de cassation* (Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου).
- 44 Στο πλαίσιο της εξετάσεως της εν λόγω αιτήσεως αναιρέσεως, το δικαστήριο αυτό διερωτάται, ιδίως, αν η ερμηνεία που έδωσε το Δικαστήριο με την απόφαση της 27ης Απριλίου 2017, *A-Rosa Flussschiff* (C-620/15, EU:C:2017:309), η οποία αφορούσε διαφορά στο πλαίσιο της οποίας πιστοποιητικά E 101 είχαν χορηγηθεί δυνάμει του άρθρου 14, σημείο 2, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71, ισχύει επίσης στο πλαίσιο διαφοράς αφορώσας την αξιόποινη πράξη της συγκεκριμένης εργασίας και σχετικής με πιστοποιητικά χορηγηθέντα δυνάμει του άρθρου 14, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού αυτού, για εργαζομένους που ασκούν τη δραστηριότητά τους εντός του κράτους μέλους του οποίου είναι υπήκοοι και στο έδαφος του οποίου η επιχείρηση αεροπορικών μεταφορών που τους απασχολεί διαθέτει υποκατάστημα, όταν από την ανάγνωση και μόνον των εν λόγω πιστοποιητικών συνάγεται ότι αυτά αποκτήθηκαν ή χρησιμοποιήθηκαν δολίως.
- 45 Εξάλλου, το ως άνω δικαστήριο εκφράζει αμφιβολίες όσον αφορά το αν η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης εμποδίζει εθνικό δικαστήριο, το οποίο δεσμεύεται κατ' εφαρμογήν του εσωτερικού του δικαίου από την ισχύ του δεδικασμένου της ποινικής αποφάσεως στην πολιτική δίκη, να συναγάγει τις συνέπειες αποφάσεως ποινικού δικαστηρίου εκδοθείσας κατά τρόπο που δεν συνάδει προς το δίκαιο της Ένωσης, υποχρεώνοντας βάσει του αστικού δικαίου τον εργοδότη σε αποζημίωση έναντι του εργαζομένου απλώς και μόνον λόγω της καταδίκης του εργοδότη αυτού στην ποινική δίκη για συγκεκριμένη εργασία.
- 46 Υπό τις συνθήκες αυτές, το τμήμα κοινωνικής ασφαλίσεως και εργατικών διαφορών του *Cour de cassation* (Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Τυχάνει εφαρμογής η ερμηνεία που έδωσε το [Δικαστήριο], με την απόφασή του [της 27ης Απριλίου 2017, *A-Rosa Flussschiff*, C-620/15, EU:C:2017:309], στο άρθρο 14, [σημείο] 2, στοιχείο α', του κανονισμού [1408/71], επί διαφοράς σχετικής με το αδίκημα της συγκεκριμένης εργασίας, στην οποία τα πιστοποιητικά E 101 χορηγήθηκαν βάσει του άρθρου 14, [σημείο] 1, στοιχείο α' [του κανονισμού αυτού], κατ' εφαρμογήν του άρθρου 11, παράγραφος 1, του κανονισμού [574/72], ενώ η περίπτωση ενέλιπτε στο άρθρο 14, [σημείο] 2, στοιχείο α', περίπτωση i, [του κανονισμού 1408/71], για μισθωτούς που ασκούν τη δραστηριότητά τους στο έδαφος του κράτους μέλους του οποίου είναι υπήκοοι και εντός του οποίου η εγκατεστημένη σε άλλο κράτος μέλος επιχείρηση αεροπορικών μεταφορών διατηρεί υποκατάστημα, και ενώ από μόνη την ανάγνωση του πιστοποιητικού E 101 το οποίο αναφέρει ως τόπο απασχολήσεως του μισθωτού αερολιμένα και ως εργοδότη αεροπορική εταιρία μπορούσε να συναχθεί ότι το πιστοποιητικό είχε αποκτηθεί δολίως;
- 2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, έχει η αρχή της υπεροχής του δικαίου της [Ένωσης] την έννοια ότι εμποδίζει εθνικό δικαστήριο, το οποίο κατ' εφαρμογήν του εθνικού του δικαίου δεσμεύεται, ως πολιτικό δικαστήριο, από το δεδικασμένο που παράγεται από απόφαση ποινικού δικαστηρίου, να αντλήσει τις συνέπειες αποφάσεως ποινικού δικαστηρίου εκδοθείσας κατά τρόπο που δεν συνάδει με τους κανόνες του δικαίου της [Ένωσης], επιβάλλοντας στο πλαίσιο αστικής διαφοράς σε εργοδότη την υποχρέωση να αποζημιώσει μισθωτό λόγω του γεγονότος και μόνον της ποινικής καταδίκης του εν λόγω εργοδότη για συγκεκριμένη εργασία;»
- 47 Με απόφαση του Προέδρου του Δικαστηρίου της 22ας Φεβρουαρίου 2018, αποφασίστηκε η ένωση και συνεκδίκαση των υποθέσεων C-370/17 και C-37/18 προς διευκόλυνση της έγγραφης και της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής αποφάσεως.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος σε καθεμία από τις υποθέσεις C-370/17 και C-37/18

- 48 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημά τους τα αιτούντα δικαστήρια ζητούν κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν το άρθρο 11, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 574/72 έχει την έννοια ότι τα δικαστήρια κράτους μέλους, τα οποία επιλαμβάνονται υποθέσεως στο πλαίσιο δικαστικής διαδικασίας κινηθείσας κατά εργοδότη για πραγματικά περιστατικά δυνάμενα να καταδείξουν δόλια κτήση ή χρησιμοποίηση πιστοποιητικών E 101 χορηγηθέντων βάσει του άρθρου 14, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71 σχετικά με εργαζομένους που ασκούν τις δραστηριότητές τους εντός του κράτους μέλους αυτού, μπορούν να μη λάβουν υπόψη τα πιστοποιητικά αυτά.
- 49 Από τα στοιχεία που διαθέτει το Δικαστήριο προκύπτει ότι το ως άνω ερώτημα τίθεται στο πλαίσιο διαφορών στις οποίες γαλλικά ποινικά δικαστήρια έκριναν ότι πιστοποιητικά E 101 σχετικά με το ιπτάμενο προσωπικό αεροπορικής εταιρίας εγκατεστημένης στην Ισπανία, εν προκειμένω της Vueling, τα οποία είχαν χορηγηθεί από τον ισπανικό φορέα εκδόσεως των πιστοποιητικών βάσει του άρθρου 14, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71, που αφορά την απόσπαση εργαζομένων, έπρεπε να είχαν εκδοθεί δυνάμει του άρθρου 14, σημείο 2, στοιχείο α', περίπτωση i, του κανονισμού αυτού, που αφορά, ιδίως, τους εργαζομένους οι οποίοι, ως μέλη του ιπτάμενου προσωπικού επιχειρήσεως που πραγματοποιεί διεθνείς μεταφορές επιβατών, ασκούν τις δραστηριότητές τους στο έδαφος δύο ή περισσότερων κρατών μελών και εργάζονται σε υποκατάστημα το οποίο έχει συστήσει η εν λόγω επιχείρηση στο έδαφος κράτους μέλους διαφορετικού από εκείνο της κύριας έδρας της. Τα ως άνω εθνικά δικαστήρια έκριναν ότι οι εν λόγω εργαζόμενοι έπρεπε να υπάγονται, κατ' εφαρμογήν της ως άνω δεύτερης διατάξεως, στο γαλλικό και όχι στο ισπανικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισως. Έκριναν, εξάλλου, ότι η εν λόγω αεροπορική εταιρία προέβη σε δόλιες ενέργειες προς καταστρατήγηση ή προς αποφυγή των νομίμων προϋποθέσεων χορηγήσεως των πιστοποιητικών αυτών.
- 50 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, δυνάμει μιας γενικής αρχής του δικαίου της Ένωσης, οι πολίτες δεν μπορούν να επικαλούνται κανόνες της Ένωσης δολίως ή καταχρηστικώς (πρβλ. απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2018, Altun κ.λπ., C-359/16, EU:C:2018:63, σκέψεις 48 και 49 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 51 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τον κανονισμό 1408/71, η διαπίστωση της διαπράξεως απάτης όσον αφορά τη χορήγηση πιστοποιητικού E 101 στηρίζεται σε δέσμη συγκλινόντων στοιχείων τα οποία αποδεικνύουν τη συνδρομή, αφενός, ενός αντικειμενικού στοιχείου, το οποίο συνίσταται στο γεγονός ότι δεν συντρέχουν οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για τη χορήγηση και τη χρήση του πιστοποιητικού αυτού, οι οποίες προβλέπονται στον τίτλο II του ως άνω κανονισμού, και, αφετέρου, ενός υποκειμενικού στοιχείου, που αντιστοιχεί στην πρόθεση των ενδιαφερομένων να παρακάμψουν ή να αποφύγουν την εφαρμογή των προϋποθέσεων έκδοσης του εν λόγω πιστοποιητικού, προκειμένου να αποκτήσουν το εξ αυτού απορρέον πλεονέκτημα (πρβλ. απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2018, Altun κ.λπ., C-359/16, EU:C:2018:63, σκέψεις 50 έως 52).
- 52 Συνεπώς, η απόκτηση πιστοποιητικού E 101 με δόλιο τρόπο μπορεί να οφείλεται είτε σε εκούσια ενέργεια, όπως είναι η εσφαλμένη παρουσίαση της πραγματικής κατάστασης του εργαζομένου ή της επιχείρησης που απασχολεί τον εργαζόμενο, είτε σε εκούσια παράλειψη, όπως είναι η απόκρυψη κρίσιμης πληροφορίας, με πρόθεση να παρακαμφθούν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 14, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού αυτού (απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2018, Altun κ.λπ., C-359/16, EU:C:2018:63, σκέψη 53).
- 53 Εν προκειμένω, όσον αφορά, πρώτον, το αντικειμενικό στοιχείο που απαιτείται για τη διαπίστωση της υπάρξεως απάτης, πρέπει να υπομνησθεί ότι τα επίμαχα στις κύριες δίκες πιστοποιητικά E 101 είχαν χορηγηθεί από τον ισπανικό φορέα εκδόσεως των πιστοποιητικών βάσει του άρθρου 14, σημείο 1,

στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71, η διάταξη δε αυτή προβλέπει ότι οι αποσπασμένοι εργαζόμενοι εξακολουθούν να υπόκεινται στη νομοθεσία του κράτους μέλους στο οποίο είναι εγκατεστημένος ο εργοδότης.

- 54 Ωστόσο, κατά το άρθρο 14, σημείο 2, στοιχείο α', περίπτωση i, του κανονισμού 1408/71, που αναφέρουν τα αιτούντα δικαστήρια, πρόσωπο το οποίο είναι μέλος του ιπτάμενου προσωπικού αεροπορικής εταιρίας που εκτελεί διεθνείς πτήσεις και το οποίο απασχολείται σε υποκατάστημα ή σε μόνιμη αντιπροσωπεία που διατηρεί η εταιρία αυτή στο έδαφος κράτους μέλους διαφορετικού από εκείνο στο οποίο έχει την έδρα της, υπόκειται στη νομοθεσία του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου ευρίσκεται το υποκατάστημα αυτό ή η ως άνω μόνιμη αντιπροσωπεία.
- 55 Επομένως, για την εφαρμογή της ως άνω διατάξεως επιβάλλεται να πληρούνται δύο σωρευτικές προϋποθέσεις, ήτοι απαιτείται, αφενός, η αεροπορική εταιρία να έχει υποκατάστημα ή μόνιμη αντιπροσωπεία σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο στο οποίο έχει την έδρα της και, αφετέρου, το εν λόγω πρόσωπο να απασχολείται στην εν λόγω οντότητα.
- 56 Όσον αφορά την πρώτη προϋπόθεση, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας, κατ' ουσίαν, στα σημεία 139 έως 142 των προτάσεων του, οι έννοιες του «υποκαταστήματος» και της «μόνιμης αντιπροσωπείας» δεν ορίζονται στον κανονισμό 1408/71, ο οποίος επίσης δεν παραπέμπει συναφώς στο δίκαιο των κρατών μελών, οπότε οι έννοιες αυτές πρέπει να τύχουν αυτοτελούς ερμηνείας. Όπως και οι ταυτόσημες ή παρεμφερείς έννοιες που περιλαμβάνονται σε άλλες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης, πρέπει να νοηθούν ως αφορώσες μια μορφή δευτερεύουσας εγκατάστασης σταθερού και συνεχούς χαρακτήρα με σκοπό την άσκηση ουσιαστικής οικονομικής δραστηριότητας, η οποία διαθέτει προς τούτο οργανωμένους υλικούς και ανθρώπινους πόρους, καθώς και έναν ορισμένο βαθμό αυτοτέλειας σε σχέση με την κύρια εγκατάσταση (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις της 30ής Νοεμβρίου 1995, Gebhard, C-55/94, EU:C:1995:411, σκέψη 28, και της 11ης Απριλίου 2019, Ryanair, C-464/18, EU:C:2019:311, σκέψη 33).
- 57 Όσον αφορά τη δεύτερη προϋπόθεση, από τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τον προσδιορισμό του εφαρμοστέου δικαίου στον τομέα των ατομικών συμβάσεων εργασίας, κατά την έννοια του άρθρου 19, σημείο 2, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2001, L 12, σ. 1), προκύπτει ότι η σχέση εργασίας του ιπτάμενου προσωπικού αεροπορικής εταιρίας συνδέεται έντονα με τον τόπο από τον οποίο το προσωπικό αυτό εκπληρώνει κατά το ουσιαστικό μέρος τους τις υποχρεώσεις του έναντι του εργοδότη του. Ο τόπος αυτός αντιστοιχεί σε εκείνον από τον οποίο το εν λόγω προσωπικό ασκεί τις σχετικές με τη μεταφορά δραστηριότητές του, στον οποίο επιστρέφει μετά την εργασία του, λαμβάνει οδηγίες για τις δραστηριότητές του αυτές και οργανώνει την εργασία του, καθώς και σε εκείνον στον οποίο βρίσκονται τα εργαλεία για την εκτέλεση της εργασίας του, τόπος ο οποίος μπορεί να συμπίπτει με εκείνον της έδρας βάσης του (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2017, Nogueira κ.λπ., C-168/16 και C-169/16, EU:C:2017:688, σκέψεις 60, 63, 69, 73 και 77).
- 58 Εν προκειμένω, όμως, όπως φαίνεται να προκύπτει από τα προσκομισθέντα ενώπιον του Δικαστηρίου στοιχεία, αφενός, η Vueling διέθετε, κατά τη διάρκεια της επίμαχης στις κύριες δίκες περιόδου, στον αερολιμένα Roissy – Charles de Gaulle, επιχειρησιακή βάση, κατά την έννοια του εθνικού δικαίου, δυνάμενη να αποτελεί υποκατάστημα ή μόνιμη αντιπροσωπεία, κατά την έννοια του άρθρου 14, σημείο 2, στοιχείο α', περίπτωση i, του κανονισμού 1408/71, δεδομένου ότι η εταιρία αυτή ασκούσε κατά τρόπο σταθερό και συνεχή δραστηριότητα αεροπορικής μεταφοράς από εγκαταστάσεις και υποδομές που συνιστούν μια τέτοια επιχειρησιακή βάση, η οποία, τελούσα υπό την ευθύνη ενός εμπορικού διευθυντή, διέθετε συνεπώς, όπως φαίνεται, ορισμένο βαθμό αυτοτέλειας. Αφετέρου, τα ίδια αυτά στοιχεία συνηγορούν επίσης υπέρ του ότι το συγκεκριμένο ιπτάμενο προσωπικό απασχολείτο στην εν λόγω οντότητα, κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως, διότι η οντότητα αυτή

αντιστοιχούσε στον τόπο από τον οποίο το εν λόγω προσωπικό εκπλήρωνε κατά το ουσιώδες μέρος τους τις υποχρεώσεις του έναντι του εργοδότη του, υπό την έννοια που διευκρινίζεται στην προηγούμενη σκέψη.

- 59 Όσον αφορά, δεύτερον, το υποκειμενικό στοιχείο της απάτης, από την ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφία προκύπτει ότι η ίδια η Vueling προσκόμισε ενώπιον του cour d'appel de Paris (εφετείου Παρισίων) ένα πληροφοριακό έγγραφο αναφέρον σαφώς ότι εργαζόμενοι οι οποίοι παρέχουν τις υπηρεσίες τους στο πλαίσιο εγκατάστασης ανήκουσας στον εργοδότη τους στη Γαλλία πρέπει να υπάγονται στο γαλλικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Εξάλλου, από την ίδια δικογραφία φαίνεται να προκύπτει ότι η Vueling δήλωσε ως διεύθυνση κατοικίας σημαντικού μέρους των εν λόγω εργαζομένων τη διεύθυνση της δικής της έδρας στην Ισπανία, ενώ οι περισσότεροι από αυτούς ουδέποτε είχαν ζήσει στο κράτος μέλος αυτό και κατοικούσαν στη Γαλλία.
- 60 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, ευλόγως οι αρμόδιοι γαλλικοί φορείς και τα αρμόδια γαλλικά δικαστήρια θεώρησαν ότι διέθεταν συγκεκριμένες ενδείξεις υποδηλώνουσες ότι τα επίμαχα στις κύριες δίκες πιστοποιητικά E 101, χορηγηθέντα από τον ισπανικό φορέα εκδόσεως των πιστοποιητικών δυνάμει του άρθρου 14, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71, είχαν αποκτηθεί ή χρησιμοποιηθεί δολίως από τη Vueling, καθόσον το εν λόγω ιπτάμενο προσωπικό της εταιρίας αυτής ενέπιπτε, στην πραγματικότητα, στον ειδικό κανόνα που προβλέπεται στο άρθρο 14, σημείο 2, στοιχείο α', περίπτωση i, του ως άνω κανονισμού και, επομένως, έπρεπε να υπάγεται στο γαλλικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης.
- 61 Στο πλαίσιο αυτό, το γεγονός ότι υφίστανται ενδείξεις όπως αυτές των κυρίων δικών δεν μπορεί να επαρκεί, αφ' εαυτού, για να δικαιολογήσει την οριστική διαπίστωση εκ μέρους του αρμόδιου φορέα του κράτους μέλους υποδοχής των εν λόγω εργαζομένων ή εκ μέρους των εθνικών δικαστηρίων του κράτους μέλους αυτού, της υπάρξεως απάτης και τη μη λήψη υπόψη των σχετικών πιστοποιητικών E 101.
- 62 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, βάσει της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ και συνδέεται επίσης με την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, το πιστοποιητικό E 101, καθόσον αποσκοπεί στο να διευκολύνει την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, δεσμεύει, καταρχήν, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, τον αρμόδιο φορέα και τα δικαστήρια του κράτους μέλους υποδοχής, καθόσον δημιουργεί τεκμήριο νομιμότητας της υπαγωγής του εν λόγω εργαζομένου στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης του κράτους μέλους του οποίου ο αρμόδιος φορέας εξέδωσε το πιστοποιητικό αυτό (πρβλ. απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2018, Altun κ.λπ., C-359/16, EU:C:2018:63, σκέψεις 35 έως 40, και, κατ' αναλογία, απόφαση της 6ης Σεπτεμβρίου 2018, Alpenrind κ.λπ., C-527/16, EU:C:2018:669, σκέψη 47).
- 63 Επομένως, για όσο διάστημα το πιστοποιητικό E 101 δεν ανακαλείται ή δεν κηρύσσεται ανίσχυρο, ο αρμόδιος φορέας και τα δικαστήρια του κράτους μέλους υποδοχής οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη το γεγονός ότι ο εν λόγω εργαζόμενος υπόκειται ήδη στην περί κοινωνικής ασφάλισης νομοθεσία του κράτους μέλους ο αρμόδιος φορέας του οποίου εξέδωσε το πιστοποιητικό αυτό (πρβλ. απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2018, Altun κ.λπ., C-359/16, EU:C:2018:63, σκέψη 41).
- 64 Εντούτοις, από την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας απορρέει ότι, όταν ο αρμόδιος φορέας του κράτους μέλους υποδοχής εκφράζει αμφιβολίες, στο πλαίσιο της διαδικασίας που προβλέπεται στο άρθρο 84α, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71, όσον αφορά την ακρίβεια των πραγματικών περιστατικών στα οποία στηρίζεται η χορήγηση του πιστοποιητικού E 101 και, επομένως, την ακρίβεια των περιλαμβανομένων σε αυτό στοιχείων, εναπόκειται στον αρμόδιο φορέα του κράτους μέλους που εξέδωσε το εν λόγω πιστοποιητικό E 101 να επανεξετάσει το βάσιμο της σχετικής χορήγησης και, ενδεχομένως, να ανακαλέσει το πιστοποιητικό αυτό (πρβλ. απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2018, Altun κ.λπ., C-359/16, EU:C:2018:63, σκέψεις 42 και 43).

- 65 Δυνάμει της διατάξεως αυτής, στην περίπτωση που οι εμπλεκόμενοι φορείς δεν συμφωνούν, ιδίως, ως προς την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών μιας συγκεκριμένης καταστάσεως και, κατά συνέπεια, ως προς την επιλογή της κρίσιμης διατάξεως του κανονισμού 1408/71 για τον προσδιορισμό της εφαρμοστέας νομοθεσίας κοινωνικής ασφάλισης, έχουν την ευχέρεια να προσφύγουν συναφώς στη διοικητική επιτροπή του άρθρου 80 του κανονισμού αυτού, προκειμένου να συμβιβάσουν τις απόψεις τους (πρβλ. απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2018, Altun κ.λπ., C-359/16, EU:C:2018:63, σκέψη 44).
- 66 Ωστόσο, ακριβώς όταν πλανάται υποψία απάτης, η κίνηση της διαδικασίας του άρθρου 84α, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71, πριν από μια ενδεχόμενη οριστική εκ μέρους των αρμόδιων αρχών του κράτους μέλους υποδοχής διαπίστωση της διαπράξεως απάτης, έχει ιδιαίτερη σημασία, καθόσον μπορεί να παράσχει τη δυνατότητα στον αρμόδιο φορέα του κράτους μέλους εκδόσεως και σε εκείνον του κράτους μέλους υποδοχής να αρχίσουν διάλογο και να συνεργαστούν στενά προκειμένου να εξακριβώσουν και να συλλέξουν, κάνοντας χρήση των εξουσιών έρευνας που διαθέτουν αντιστοίχως δυνάμει του εθνικού τους δικαίου, κάθε κρίσιμο πραγματικό ή νομικό στοιχείο ικανό να διαλύσει ή, αντιθέτως, να επιβεβαιώσει τις αμφιβολίες του αρμόδιου φορέα του κράτους μέλους υποδοχής όσον αφορά τις συνθήκες υπό τις οποίες χορηγήθηκαν τα οικεία πιστοποιητικά E 101.
- 67 Ομοίως, η διαδικασία αυτή, καθόσον καθιστά δυνατή τη συμμετοχή σε ένα πρώιμο στάδιο του αρμόδιου φορέα του κράτους μέλους εκδόσεως των πιστοποιητικών, παρέχει στον τελευταίο τη δυνατότητα να διατυπώσει κατ' αντιπαράθεση την άποψή του επί των ενδεχόμενων συγκεκριμένων ενδείξεων περί της υπάρξεως απάτης που προέβλεπε ο αρμόδιος φορέας του κράτους μέλους υποδοχής και, με τον τρόπο αυτόν, δύναται να τον οδηγήσει, ενδεχομένως, στο να ακυρώσει ή να ανακαλέσει τα οικεία πιστοποιητικά E 101 αν διαπιστωθεί ότι από τις ενδείξεις αυτές καταδεικνύεται ότι τα εν λόγω πιστοποιητικά όντως αποκτήθηκαν ή χρησιμοποιήθηκαν δολίως.
- 68 Συναφώς, πρέπει να υπογραμμιστεί, ειδικότερα, ότι, αν ο αρμόδιος φορέας του κράτους μέλους υποδοχής μπορούσε μονομερώς να μη λαμβάνει υπόψη πιστοποιητικά E 101 εκδοθέντα από τον αρμόδιο φορέα άλλου κράτους μέλους, απλώς και μόνον λόγω της υπάρξεως συγκεκριμένων ενδείξεων περί διαπράξεως απάτης, χωρίς όμως να είναι δυνατό, στο στάδιο αυτό, να χωρήσει εγκύρως οριστική διαπίστωση περί διαπράξεως απάτης λόγω της μη συμμετοχής στη σχετική διαδικασία του εκδόντος τα πιστοποιητικά φορέα και λόγω της ελλείψεως ενδελεχούς εξακριβώσεως των κρίσιμων περιστάσεων εκδόσεώς τους, θα αυξανόταν ο κίνδυνος να οφείλονται εισφορές, κατά παράβαση της αρχής της εφαρμογής μίας μόνον εθνικής νομοθεσίας, την οποία καθιερώνουν οι διατάξεις του τίτλου II του κανονισμού 1408/71 (πρβλ. απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2018, Altun κ.λπ., C-359/16, EU:C:2018:63, σκέψη 29), υπέρ του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης του κράτους μέλους υποδοχής μολονότι έχουν ήδη καταβληθεί εισφορές, για τους ίδιους εργαζομένους, στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης του κράτους μέλους, την εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας του οποίου βεβαιώνουν τα εν λόγω πιστοποιητικά.
- 69 Επιπλέον, αν προκύψει αργότερα ότι εισφορές είχαν καταβληθεί αχρεωστήτως στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης του τελευταίου αυτού κράτους μέλους, υπάρχει κίνδυνος οι εν λόγω εισφορές να μην μπορούν να επιστραφούν, για παράδειγμα, όπως εν προκειμένω, λόγω των εφαρμοστέων στο εν λόγω κράτος μέλος κανόνων παραγραφής, ακόμη και χωρίς να έχει διαπιστωθεί εν τέλει η διάπραξη απάτης.
- 70 Συνακόλουθα, η μη εφαρμογή της διαδικασίας του άρθρου 84α, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71 είναι ικανή να επιτείνει τον κίνδυνο υπαγωγής των εν λόγω εργαζομένων στα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης πλειόνων κρατών μελών, με όλες τις περιπλοκές τις οποίες θα μπορούσε να συνεπάγεται μια τέτοια σώρευση, πράγμα το οποίο θα έθιγε την υπαγωγή των μισθωτών σε ένα μόνο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, σύμφωνα με την αρχή της εφαρμογής μίας μόνον εθνικής

νομοθεσίας, καθώς και την προβλεψιμότητα του εφαρμοστέου συστήματος και, επομένως, την ασφάλεια δικαίου (πρβλ. απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 2006, *Herbosch Kiere*, C-2/05, EU:C:2006:69, σκέψη 25).

- 71 Η διαδικασία αυτή συνιστά, επομένως, ένα υποχρεωτικό προαπαιτούμενο προκειμένου να προσδιοριστεί αν πληρούνται οι προϋποθέσεις σχετικά με την ύπαρξη απάτης και, επομένως, προκειμένου να συναχθεί κάθε χρήσιμη συνέπεια όσον αφορά το κύρος των επίμαχων πιστοποιητικών E 101 και την εφαρμοστέα στους εν λόγω εργαζομένους νομοθεσία κοινωνικής ασφαλίσεως.
- 72 Εξ αυτού προκύπτει ότι η ύπαρξη συγκεκριμένων ενδείξεων που υποδηλώνουν ότι πιστοποιητικά E 101 αποκτήθηκαν ή χρησιμοποιήθηκαν δολίως πρέπει να οδηγήσει τον αρμόδιο φορέα του κράτους μέλους υποδοχής όχι στο να διαπιστώσει μονομερώς την ύπαρξη απάτης και να μη λάβει υπόψη τα ως άνω πιστοποιητικά, αλλά στο να κινήσει χωρίς καθυστέρηση τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 84α, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71, προκειμένου ο εκδών τα πιστοποιητικά αυτά φορέας, κατόπιν σχετικού αιτήματος του φορέα του κράτους μέλους υποδοχής, να προβεί εντός ευλόγου χρόνου, βάσει της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας, σε επανεξέταση του βασίμου της χορηγήσεως των πιστοποιητικών υπό το πρίσμα των ενδείξεων αυτών και, κατά περίπτωση, να αποφασίσει να τα ακυρώσει ή να τα ανακαλέσει, όπως προκύπτει από τη νομολογία που υπενθυμίστηκε στη σκέψη 64 της παρούσας αποφάσεως (πρβλ. απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2018, *Altun κ.λπ.*, C-359/16, EU:C:2018:63, σκέψη 54).
- 73 Σε μια τέτοια περίπτωση, όταν δικαστήριο του κράτους μέλους υποδοχής επιλαμβάνεται υποθέσεως στο πλαίσιο δικαστικής διαδικασίας κινηθείσας κατά εργοδότη σε βάρος του οποίου υπάρχουν υπόνοιες ότι απέκτησε ή χρησιμοποίησε δολίως πιστοποιητικά E 101, το δικαστήριο αυτό δεν μπορεί επίσης να μη λάβει υπόψη τη διαδικασία του άρθρου 84α, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71 και την έκβαση της διαδικασίας αυτής (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 11ης Ιουλίου 2018, *Επιτροπή κατά Βελγίου*, C-356/15, EU:C:2018:555, σκέψεις 96 έως 105).
- 74 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά το άρθρο 288, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, οι κανονισμοί, όπως ο κανονισμός 1408/71, είναι δεσμευτικοί ως προς όλα τα μέρη τους και ισχύουν άμεσα σε κάθε κράτος μέλος. Εξάλλου, η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης, βάσει της οποίας το δίκαιο αυτό υπερισχύει του δικαίου των κρατών μελών, επιβάλλει σε όλες τις αρχές των κρατών μελών να διασφαλίζουν την πλήρη αποτελεσματικότητα των κανόνων του δικαίου της Ένωσης, το δε δίκαιο των κρατών μελών δεν μπορεί να επηρεάσει την αποτελεσματικότητα που αναγνωρίζεται στους κανόνες αυτούς στο έδαφος των εν λόγω κρατών (πρβλ. απόφαση της 24ης Ιουνίου 2019, *Porławski*, C-573/17, EU:C:2019:530, σκέψεις 53 και 54 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 75 Αν γινόταν δεκτό ότι δικαστήριο του κράτους μέλους υποδοχής, επιλαμβανόμενο υποθέσεως στο πλαίσιο δικαστικής διαδικασίας κινηθείσας από ποινική αρχή, από τον αρμόδιο φορέα του κράτους μέλους αυτού ή από κάθε άλλο πρόσωπο, μπορεί να κηρύξει ανίσχυρο πιστοποιητικό E 101 απλώς και μόνον επειδή υπάρχουν συγκεκριμένες ενδείξεις περί του ότι το πιστοποιητικό αυτό αποκτήθηκε ή χρησιμοποιήθηκε δολίως, ανεξάρτητα από την κίνηση και την εξέλιξη της διαδικασίας του άρθρου 84α, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71, θα ετίθετο σε κίνδυνο το σύστημα που προβλέπει ο κανονισμός αυτός, το οποίο στηρίζεται στην καλόπιστη συνεργασία μεταξύ των αρμοδίων φορέων των κρατών μελών (πρβλ. αποφάσεις της 27ης Απριλίου 2017, *A-Rosa Flussschiff*, C-620/15, EU:C:2017:309, σκέψη 47, και της 6ης Σεπτεμβρίου 2018, *Alpenrind κ.λπ.*, C-527/16, EU:C:2018:669, σκέψη 46). Με τον τρόπο αυτόν θα παραβλεπόταν η υπογραμμιζόμενη στις σκέψεις 66 και 67 της παρούσας αποφάσεως ιδιαίτερη σημασία, την οποία έχει η κίνηση της διαδικασίας αυτής όταν υφίστανται υποψίες σχετικά με τη διάπραξη απάτης.
- 76 Επιπλέον, δεδομένου ότι η κίνηση της διαδικασίας του άρθρου 84α, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71 μπορεί να οδηγήσει τον φορέα εκδόσεως των πιστοποιητικών να ακυρώσει ή να ανακαλέσει τα σχετικά πιστοποιητικά E 101, η διαδικασία αυτή μπορεί ενδεχομένως να εξυπηρετήσει, όπως

επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 86 των προτάσεών του, την οικονομία της διαδικασίας, δεδομένου ότι η προσφυγή στα δικαστήρια του κράτους μέλους υποδοχής θα μπορούσε, κατά συνέπεια, να καταστεί περιττή.

- 77 Επομένως, μόνο στην περίπτωση που η διαδικασία αυτή έχει κινηθεί από τον αρμόδιο φορέα του κράτους μέλους υποδοχής και ο φορέας εκδόσεως των πιστοποιητικών E 101 παρέλειψε να προβεί σε επανεξέταση του βασίμου της χορηγήσεως των πιστοποιητικών αυτών και να λάβει θέση, εντός ευλόγου χρόνου, επί του σχετικού αιτήματος του αρμόδιου φορέα του κράτους μέλους υποδοχής, θα πρέπει οι συγκεκριμένες ενδείξεις που υποδηλώνουν ότι τα εν λόγω πιστοποιητικά αποκτήθηκαν ή χρησιμοποιήθηκαν δολίως να μπορούν να προβληθούν στο πλαίσιο δικαστικής διαδικασίας, προκειμένου να οδηγήσουν τον δικαστή του κράτους μέλους υποδοχής να μη λάβει υπόψη τα πιστοποιητικά, υπό την προϋπόθεση ωστόσο ότι τα πρόσωπα στα οποία προσάπτεται, στο πλαίσιο μιας τέτοιας διαδικασίας, ότι απέκτησαν ή χρησιμοποίησαν δολίως τα ως άνω πιστοποιητικά έχουν τη δυνατότητα να αντικρούσουν τα στοιχεία στα οποία βασίζεται η διαδικασία αυτή, τηρουμένων των εγγυήσεων που συνδέονται με το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη (πρβλ. απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2018, Altun κ.λπ., C-359/16, EU:C:2018:63, σκέψεις 54 έως 56).
- 78 Κατά συνέπεια, δικαστήριο του κράτους μέλους υποδοχής δεν μπορεί να μη λάβει υπόψη πιστοποιητικά E 101 στο πλαίσιο μιας τέτοιας δικαστικής διαδικασίας παρά μόνον όταν πληρούνται δύο σωρευτικές προϋποθέσεις, ήτοι, αφενός, όταν ο φορέας εκδόσεως των πιστοποιητικών αυτών, στον οποίο υποβλήθηκε χωρίς καθυστέρηση από τον αρμόδιο φορέα του κράτους μέλους αυτού αίτημα επανεξέτασης του βασίμου της χορηγήσεως των εν λόγω πιστοποιητικών, παρέλειψε να προβεί σε μια τέτοια επανεξέταση με βάση τα στοιχεία που του γνωστοποίησε ο τελευταίος αυτός φορέας και να λάβει θέση, εντός ευλόγου χρόνου, επί του αιτήματος αυτού, ακυρώνοντας ή ανακαλώντας τα πιστοποιητικά, κατά περίπτωση, και, αφετέρου, όταν τα εν λόγω στοιχεία παρέχουν τη δυνατότητα στο δικαστήριο αυτό να διαπιστώσει, τηρουμένων των εγγυήσεων τις οποίες συνεπάγεται το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, ότι τα ως άνω πιστοποιητικά αποκτήθηκαν ή χρησιμοποιήθηκαν δολίως (πρβλ. απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2018, Altun κ.λπ., C-359/16, EU:C:2018:63, σκέψη 61).
- 79 Επομένως, δικαστήριο του κράτους μέλους υποδοχής που επιλαμβάνεται του ζητήματος του κύρους πιστοποιητικών E 101 υποχρεούται να ελέγξει πρώτα αν ο αρμόδιος φορέας του κράτους μέλους υποδοχής έχει κινήσει, πριν επιληφθεί το ίδιο της υποθέσεως, τη διαδικασία του άρθρου 84α, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71 ζητώντας την επανεξέταση και την ανάκληση των πιστοποιητικών αυτών από τον φορέα εκδόσεως των πιστοποιητικών αυτών και, αν δεν συνέβη αυτό, να λάβει κάθε νόμιμο μέτρο που έχει στη διάθεσή του ώστε να εξασφαλίσει ότι ο αρμόδιος φορέας του κράτους μέλους υποδοχής θα κινήσει τη διαδικασία αυτή.
- 80 Κατά συνέπεια, το δικαστήριο του κράτους μέλους υποδοχής που επιλαμβάνεται υποθέσεως στο πλαίσιο διαδικασίας κινηθείσας σε βάρος εργοδότη για πραγματικά περιστατικά δυνάμενα να καταδείξουν ότι υφίσταται δόλια κτήση ή χρησιμοποίηση πιστοποιητικών E 101 δεν μπορεί να αποφανθεί οριστικά επί της υπάρξεως σχετικής απάτης και να μην λάβει υπόψη τα πιστοποιητικά αυτά παρά μόνον αν διαπιστώσει, έχοντας αναστείλει, εφόσον είναι αναγκαίο, τη δικαστική διαδικασία δυνάμει του εθνικού του δικαίου, ότι ενώ η διαδικασία την οποία προβλέπει το άρθρο 84α, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71 κινήθηκε χωρίς καθυστέρηση, ο φορέας εκδόσεως των πιστοποιητικών E 101 παρέλειψε να επανεξετάσει τα πιστοποιητικά αυτά και να λάβει θέση, εντός ευλόγου χρόνου, επί των στοιχείων που του διαβίβασε ο αρμόδιος φορέας του κράτους μέλους υποδοχής, ακυρώνοντας ή ανακαλώντας, κατά περίπτωση, τα εν λόγω πιστοποιητικά.
- 81 Μόνον αυτή η ερμηνεία είναι ικανή να διασφαλίσει την πρακτική αποτελεσματικότητα της διαδικασίας του άρθρου 84α, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71, εξασφαλίζοντας ότι οι αρμόδιοι φορείς των εμπλεκόμενων κρατών μελών θα αρχίζουν χωρίς καθυστέρηση τον διάλογο περί του οποίου γίνεται λόγος στην ως άνω διάταξη, ώστε, εάν παραστεί ανάγκη, το δικαστήριο του κράτους μέλους υποδοχής, στο πλαίσιο της ενώπιόν του διαδικασίας, να διαθέτει όλα τα αναγκαία στοιχεία προς

διαπίστωση ενδεχόμενης απάτης, και ωθώντας παράλληλα τους φορείς εκδόσεως των πιστοποιητικών E 101 να ανταποκρίνονται, εντός ευλόγου χρόνου, σε αίτημα επανεξετάσεως και ανακλήσεως των πιστοποιητικών αυτών, διότι διαφορετικά, μετά την πάροδο του χρόνου αυτού, το ως άνω δικαστήριο δεν θα τα λαμβάνει υπόψη.

- 82 Εν προκειμένω, προκύπτει εντούτοις από τις ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφίες ότι το *cour d'appel de Paris* (εφετείο Παρισίων), με την απόφασή του της 31ης Ιανουαρίου 2012, διαπίστωσε την ύπαρξη απάτης και δεν έλαβε υπόψη τα επίμαχα στις κύριες δίκες πιστοποιητικά E 101 πριν κινηθεί η προβλεπόμενη στο άρθρο 84α, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71, στη συνέχεια δε, από 1ης Μαΐου 2010, στο άρθρο 76, παράγραφος 6, του κανονισμού 883/2004 διαδικασία, οι λεπτομέρειες εφαρμογής της οποίας προσδιορίζονται στο άρθρο 5 του κανονισμού 987/2009, και χωρίς καν να ελέγξει προηγουμένως αν όντως συνέβη κάτι τέτοιο προκειμένου ο ισπανικός φορέας εκδόσεως των πιστοποιητικών να είναι σε θέση να επανεξετάσει και, κατά περίπτωση, να ακυρώσει ή να ανακαλέσει τα πιστοποιητικά αυτά.
- 83 Πράγματι, δεν αμφισβητείται ότι ο αρμόδιος φορέας του κράτους μέλους υποδοχής των εν λόγω εργαζομένων, ήτοι η *Urssaf*, γνωστοποίησε στον ισπανικό φορέα εκδόσεως των πιστοποιητικών τα σχετικά με την απάτη στοιχεία που είχε συλλέξει η επιθεώρηση εργασίας, προκειμένου να επιτύχει την εκ μέρους του φορέα αυτού ακύρωση ή ανάκληση των επίμαχων στις κύριες δίκες πιστοποιητικών E 101, το πρώτον με έγγραφο της 4ης Απριλίου 2012, μεταγενέστερο της εκδόσεως της αποφάσεως αυτής του *cour d'appel de Paris* (εφετείου Παρισίων), το οποίο απεστάλη τέσσερα σχεδόν έτη αφού η επιθεώρηση εργασίας είχε συντάξει, στις 28 Μαΐου 2008, έκθεση σε βάρος της *Vueling* λόγω συγκεκαλυμμένης εργασίας.
- 84 Εξάλλου, καίτοι η διαδικασία που προβλεπόταν στο άρθρο 76, παράγραφος 6, του κανονισμού 883/2004 και στο άρθρο 5 του κανονισμού 987/2009, που ίσχυαν τότε, είχε ήδη κινηθεί όταν, στις 11 Μαρτίου 2014, απορρίφθηκε από το *Cour de cassation* (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) η αίτηση αναιρέσεως κατά της αποφάσεως του *cour d'appel de Paris* (εφετείου Παρισίων), δεν αμφισβητείται ότι το *Cour de cassation* (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) αποφάνθηκε χωρίς να ελέγξει σε ποιο στάδιο βρισκόταν ο διάλογος που είχε αρχίσει μεταξύ του ισπανικού φορέα εκδόσεως των πιστοποιητικών και του αρμόδιου γαλλικού φορέα και χωρίς να αναμείνει την ολοκλήρωση της διαδικασίας αυτής.
- 85 Συναφώς, αληθεύει ότι ο ισπανικός φορέας εκδόσεως των πιστοποιητικών δεν ανταποκρίθηκε με την απαιτούμενη ταχύτητα στο αίτημα επανεξετάσεως και ανακλήσεως που είχε υποβάλει ο αρμόδιος γαλλικός φορέας, καθόσον η αντίδρασή του στο αίτημα αυτό δύο και πλέον έτη μετά την υποβολή του δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι πραγματοποιήθηκε εντός ευλόγου χρόνου, λαμβανομένης υπόψη, ιδίως, της σημασίας που είχε τούτο για τους ενδιαφερομένους και της φύσεως των προς εξέταση ζητημάτων. Εντούτοις, ήδη η όχληση του πρώτου φορέα από τον δεύτερο πραγματοποιήθηκε καθυστερημένα, ήτοι περίπου τέσσερα έτη αφού είχαν περιέλθει στον αρμόδιο γαλλικό φορέα στοιχεία που υποδήλωναν ότι είχε διαπραχθεί απάτη.
- 86 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα που υποβλήθηκε σε καθεμία από τις υποθέσεις C-370/17 και C-37/18 πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 11, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 574/72 έχει την έννοια ότι τα δικαστήρια κράτους μέλους τα οποία επιλαμβάνονται υποθέσεως στο πλαίσιο δικαστικής διαδικασίας κινηθείσας σε βάρος εργοδότη για πραγματικά περιστατικά δυνάμενα να καταδείξουν δόλια κτήση ή χρησιμοποίηση πιστοποιητικών E 101 χορηγηθέντων βάσει του άρθρου 14, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71 σχετικά με εργαζομένους που ασκούν τις δραστηριότητές τους εντός του κράτους μέλους αυτού μπορούν να διαπιστώσουν την ύπαρξη απάτης και, κατά συνέπεια, να μη λάβουν υπόψη τα πιστοποιητικά αυτά μόνον αφού βεβαιωθούν:
- αφενός, ότι η διαδικασία του άρθρου 84α, παράγραφος 3, του κανονισμού αυτού κινήθηκε χωρίς καθυστέρηση και ότι με τον τρόπο αυτόν δόθηκε η δυνατότητα στον αρμόδιο φορέα του κράτους μέλους εκδόσεως να επανεξετάσει το βάσιμο της χορηγήσεως των εν λόγω πιστοποιητικών υπό το

πρίσμα των συγκεκριμένων στοιχείων που του παρέσχε ο αρμόδιος φορέας του κράτους μέλους υποδοχής τα οποία υποδηλώνουν ότι τα εν λόγω πιστοποιητικά αποκτήθηκαν ή χρησιμοποιήθηκαν δολίως και

- αφετέρου, ότι ο αρμόδιος φορέας του κράτους μέλους εκδόσεως παρέλειψε να προβεί σε τέτοια επανεξέταση και να λάβει θέση, εντός ευλόγου χρόνου, επί των ως άνω στοιχείων, ακυρώνοντας ή ανακαλώντας, κατά περίπτωση, τα επίμαχα πιστοποιητικά.

Επί του δευτέρου ερωτήματος σε καθεμία από τις υποθέσεις C-370/17 και C-37/18

- 87 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημά τους τα αιτούντα δικαστήρια ζητούν, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 11, παράγραφος 1, του κανονισμού 574/72 και η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης έχουν την έννοια ότι, σε περίπτωση που έχει εκδοθεί σε βάρος εργοδότη, στο κράτος μέλος υποδοχής, ποινική καταδικαστική απόφαση στηριζόμενη σε αμετάκλητη διαπίστωση, κατά παράβαση του δικαίου αυτού, περί διαπράξεως απάτης, δεν επιτρέπουν σε πολιτικό δικαστήριο του εν λόγω κράτους μέλους, που δεσμεύεται από τη βάσει του εθνικού δικαίου αρχή της ισχύος του δεδικασμένου της ποινικής δίκης στην πολιτική δίκη, να υποχρεώσει τον εν λόγω εργοδότη, απλώς και μόνο λόγω της ως άνω ποινικής καταδικαστικής αποφάσεως, να καταβάλει αποζημίωση στους εργαζομένους ή σε συνταξιοδοτικό οργανισμό του ίδιου κράτους μέλους σε βάρος των οποίων διαπράχθηκε η απάτη αυτή.
- 88 Εισαγωγικώς, πρέπει να υπομνησθεί συναφώς η σημασία που έχει, τόσο στην έννομη τάξη της Ένωσης όσο και στις εθνικές έννομες τάξεις, η αρχή του δεδικασμένου. Πράγματι, προς διασφάλιση τόσο της σταθερότητας του δικαίου και των εννόμων σχέσεων όσο και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, επιβάλλεται να μην μπορεί να τεθεί ζήτημα κύρους των δικαστικών αποφάσεων που έχουν καταστεί αμετάκλητες μετά την εξάντληση των προβλεπόμενων ενδίκων μέσων ή μετά την εκπνοή των προθεσμιών που τάσσονται για την άσκηση αυτών των ενδίκων μέσων (αποφάσεις της 6ης Οκτωβρίου 2015, *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, σκέψη 28, της 24ης Οκτωβρίου 2018, *XC κ.λπ.*, C-234/17, EU:C:2018:853, σκέψη 52, και της 11ης Σεπτεμβρίου 2019, *Călin*, C-676/17, EU:C:2019:700, σκέψη 26).
- 89 Ως εκ τούτου, το δίκαιο της Ένωσης δεν επιβάλλει στα εθνικά δικαστήρια να μην εφαρμόζουν τους εθνικούς δικονομικούς κανόνες που προσδίδουν ισχύ δεδικασμένου σε δικαστική απόφαση, έστω και αν τούτο θα καθιστούσε δυνατή την άρση εσωτερικής καταστάσεως μη συνάδουσας προς το δίκαιο της Ένωσης (αποφάσεις της 6ης Οκτωβρίου 2015, *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, σκέψη 29, της 24ης Οκτωβρίου 2018, *XC κ.λπ.*, C-234/17, EU:C:2018:853, σκέψη 53, και της 11ης Σεπτεμβρίου 2019, *Călin*, C-676/17, EU:C:2019:700, σκέψη 27).
- 90 Επομένως, το δίκαιο της Ένωσης δεν απαιτεί, προκειμένου να ληφθεί υπόψη η ερμηνεία κρίσιμης διατάξεως του δικαίου αυτού την οποία υιοθέτησε το Δικαστήριο, να υποχρεούται, καταρχήν, εθνικό δικαιοδοτικό όργανο να αναθεωρήσει την απόφασή του που έχει αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου (πρβλ. αποφάσεις της 6ης Οκτωβρίου 2015, *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, σκέψη 38, της 24ης Οκτωβρίου 2018, *XC κ.λπ.*, C-234/17, EU:C:2018:853, σκέψη 54, και της 11ης Σεπτεμβρίου 2019, *Călin*, C-676/17, EU:C:2019:700, σκέψη 28).
- 91 Ελλείψει σχετικής νομοθεσίας της Ένωσης, ο καθορισμός των λεπτομερών κανόνων εφαρμογής της αρχής του δεδικασμένου εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους δυνάμει της αρχής της διαδικαστικής αυτονομίας των κρατών μελών. Πάντως, οι κανόνες αυτοί δεν πρέπει να είναι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που διέπουν παρεμφερείς καταστάσεις εσωτερικής φύσεως (αρχή της ισοδυναμίας) ούτε να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει η έννομη τάξη της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας) (απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2009, *Fallimento Olimpiclub*, C-2/08, EU:C:2009:506, σκέψη 24 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 92 Εν προκειμένω, ανακύπτει ζήτημα συμφωνίας προς την αρχή της αποτελεσματικότητας της ερμηνείας, στο συγκεκριμένο εθνικό δίκαιο, της αρχής της ισχύος του δεδουλευμένου της ποινικής δίκης στην πολιτική δίκη, κατά την οποία το πολιτικό δικαστήριο, αποφαινόμενο επί των ίδιων πραγματικών περιστατικών με εκείνα σχετικά με τα οποία αποφάνθηκε το ποινικό δικαστήριο, δεν μπορεί να θέσει υπό αμφισβήτηση όχι μόνον την ποινική καταδίκη του εμπλεκόμενου εργοδότη καθαυτή, αλλά ούτε και τις πραγματικές διαπιστώσεις, καθώς και τους νομικούς χαρακτηρισμούς και τις νομικές ερμηνείες του ποινικού δικαστηρίου, τούτο δε ακόμη και αν το ποινικό δικαστήριο διαμόρφωσε την ως άνω κρίση του κατά παράβαση του δικαίου της Ένωσης, δεδομένου ότι το δικαστήριο αυτό όντως δεν επιδίωξε να πληροφορηθεί, πριν διαπιστώσει αμετακλήτως την ύπαρξη απάτης και πριν αποφασίσει, συνακόλουθα, να μη λάβει υπόψη τα επίμαχα πιστοποιητικά E 101, αν κινήθηκε η διαδικασία διαλόγου την οποία προβλέπει το άρθρο 84α, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71 και ποια ήταν η εξέλιξη της διαδικασίας αυτής.
- 93 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι κάθε περίπτωση στην οποία τίθεται το ζήτημα αν εθνικός δικονομικός κανόνας καθιστά αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης πρέπει να αναλύεται λαμβανομένων υπόψη της θέσεως της διατάξεως αυτής στο σύνολο της διαδικασίας, της εξελίξεως και των ιδιαιτεροτήτων της διαδικασίας ενώπιον των διαφόρων εθνικών αρχών. Υπό το πρίσμα αυτό, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, ενδεχομένως, οι αρχές που αποτελούν τη βάση του εθνικού δικαιοδοτικού συστήματος, όπως η προστασία των δικαιωμάτων άμυνας, η αρχή της ασφάλειας δικαίου και η εύρυθμη διεξαγωγή της διαδικασίας (απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2009, Fallimento Olimpiclub, C-2/08, EU:C:2009:506, σκέψη 27 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 94 Στις υπό κρίση υποθέσεις, διαπιστώνεται ότι η ερμηνεία της αρχής του δεδουλευμένου που μνημονεύεται στη σκέψη 92 της παρούσας αποφάσεως δεν επιτρέπει όχι μόνον την προσβολή δικαστικής αποφάσεως ποινικής φύσεως έχουσα αποκτήσει την ισχύ δεδουλευμένου, έστω και αν η απόφαση αυτή ενέχει παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, αλλά ούτε την αμφισβήτηση, επ' ευκαιρία δικαστικής διαδικασίας αστικής φύσεως σχετικής με τα ίδια πραγματικά περιστατικά, οποιασδήποτε διαπιστώσεως σχετικής με θεμελιώδους σημασίας κοινό ζήτημα η οποία περιέχεται σε δικαστική απόφαση ποινικής φύσεως έχουσα αποκτήσει ισχύ δεδουλευμένου (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2009, Fallimento Olimpiclub, C-2/08, EU:C:2009:506, σκέψη 29).
- 95 Κατά συνέπεια, η ως άνω ερμηνεία της αρχής του δεδουλευμένου έχει ως συνέπεια ότι, όταν η απόφαση ποινικού δικαστηρίου η οποία έχει καταστεί αμετάκλητη στηρίζεται στην εκ μέρους του δικαστηρίου αυτού διαπίστωση απάτης χωρίς να ληφθεί υπόψη η διαδικασία διαλόγου που προβλέπεται στο άρθρο 84α, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71, καθώς και σε αντίθεση προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνεία των διατάξεων περί της δεσμευτικής ισχύος των πιστοποιητικών E 101, η εσφαλμένη εφαρμογή του δικαίου αυτού θα επαναλαμβάνεται σε κάθε απόφαση εκδιδόμενη από πολιτικά δικαστήρια αφορώσα τα ίδια πραγματικά περιστατικά, χωρίς να είναι δυνατό να διορθωθούν η ως άνω διαπίστωση και η εν λόγω ερμηνεία που στηρίζονται σε παραβίαση του δικαίου αυτού (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2009, Fallimento Olimpiclub, C-2/08, EU:C:2009:506, σκέψη 30).
- 96 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι τέτοια προσκόμματα στην αποτελεσματική εφαρμογή των κανόνων του δικαίου της Ένωσης σχετικά με τη διαδικασία αυτή, καθώς και τη δεσμευτική ισχύ των πιστοποιητικών E 101, δεν μπορούν να δικαιολογηθούν ευλόγως βάσει της αρχής της ασφαλείας δικαίου και, επομένως, πρέπει να θεωρηθούν αντίθετα προς την αρχή της αποτελεσματικότητας (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2009, Fallimento Olimpiclub, C-2/08, EU:C:2009:506, σκέψη 31).
- 97 Επομένως, εν προκειμένω, καίτοι, λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας που υπενθυμίζεται στις σκέψεις 88 έως 90 της παρούσας αποφάσεως, η έχουσα αποκτήσει ισχύ δεδουλευμένου καταδικαστική απόφαση που εκδόθηκε από τα ποινικά δικαστήρια του κράτους μέλους υποδοχής σε βάρος της Vueling δεν μπορεί να τεθεί υπό αμφισβήτηση παρά το γεγονός ότι δεν συνάδει προς το δίκαιο της Ένωσης, ούτε η ως άνω καταδικαστική απόφαση ούτε η αμετάκλητη διαπίστωση της απάτης και οι

νομικές ερμηνείες, οι οποίες εχώρησαν κατά παράβαση του δικαίου αυτού και στις οποίες στηρίζεται η εν λόγω καταδικαστική απόφαση, μπορούν αντιθέτως να παράσχουν στα πολιτικά δικαστήρια του κράτους μέλους αυτού τη δυνατότητα να δεχθούν αιτήματα αποζημίωσης εκ μέρους των εργαζομένων ή συνταξιοδοτικού οργανισμού του εν λόγω κράτους μέλους που ζημιώθηκαν εξαιτίας των ενεργειών της ως άνω εταιρίας.

- 98 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα σε καθεμία από τις υποθέσεις C-370/17 και C-37/18 πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 11, παράγραφος 1, του κανονισμού 574/72 και η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης έχουν την έννοια ότι σε περίπτωση που έχει εκδοθεί σε βάρος εργοδότη, στο κράτος μέλος υποδοχής, ποινική καταδικαστική απόφαση στηριζόμενη σε αμετάκλητη διαπίστωση, κατά παραβίαση του δικαίου αυτού, περί διαπράξεως απάτης δεν επιτρέπουν σε πολιτικό δικαστήριο του εν λόγω κράτους μέλους, που δεσμεύεται από τη βάση του εθνικού δικαίου αρχή της ισχύος του δεδικασμένου της ποινικής δίκης στην πολιτική δίκη, να υποχρεώσει τον εν λόγω εργοδότη, απλώς και μόνο λόγω της ως άνω ποινικής καταδικαστικής απόφασης, να καταβάλει αποζημίωση στους εργαζομένους ή σε συνταξιοδοτικό οργανισμό του ίδιου κράτους μέλους σε βάρος των οποίων διαπράχθηκε η απάτη αυτή.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 99 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους των κυρίων δικών τον χαρακτήρα παρεμπόδισης που ανέκυψε ενώπιον των αιτούντων δικαστηρίων, σ' αυτά εναπόκειται να αποφανθούν επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 11, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΟΚ) 574/72 του Συμβουλίου, της 21ης Μαρτίου 1972, περί του τρόπου εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 647/2005 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Απριλίου 2005, έχει την έννοια ότι τα δικαστήρια κράτους μέλους τα οποία επιλαμβάνονται υποθέσεως στο πλαίσιο δικαστικής διαδικασίας κινηθείσας σε βάρος εργοδότη για πραγματικά περιστατικά δυνάμενα να καταδείξουν δόλια κτήση ή χρησιμοποίηση πιστοποιητικών E 101 χορηγηθέντων βάσει του άρθρου 14, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό 118/97 του Συμβουλίου, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 631/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 2004, σχετικά με εργαζομένους που ασκούν τις δραστηριότητές τους εντός του κράτους μέλους αυτού μπορούν να διαπιστώσουν την ύπαρξη απάτης και, κατά συνέπεια, να μη λάβουν υπόψη τα πιστοποιητικά αυτά μόνον αφού βεβαιωθούν:
  - αφενός, ότι η διαδικασία του άρθρου 84α, παράγραφος 3, του κανονισμού αυτού κινήθηκε χωρίς καθυστέρηση και ότι δόθηκε η δυνατότητα στον αρμόδιο φορέα του κράτους μέλους εκδόσεως να επανεξετάσει το βάσιμο της χορηγήσεως των εν λόγω πιστοποιητικών υπό το πρίσμα των συγκεκριμένων στοιχείων που του παρέσχε ο αρμόδιος φορέας του κράτους μέλους υποδοχής, τα οποία υποδηλώνουν ότι τα εν λόγω πιστοποιητικά αποκτήθηκαν ή χρησιμοποιήθηκαν δολίως και

- αφετέρου, ότι ο αρμόδιος φορέας του κράτους μέλους εκδόσεως παρέλειψε να προβεί σε τέτοια επανεξέταση και να λάβει θέση, εντός ευλόγου χρόνου, επί των ως άνω στοιχείων, ακυρώνοντας ή ανακαλώντας, κατά περίπτωση, τα επίμαχα πιστοποιητικά.
- 2) Το άρθρο 11, παράγραφος 1, του κανονισμού 574/72, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό 118/97, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 647/2005, και η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης έχουν την έννοια ότι σε περίπτωση που έχει εκδοθεί σε βάρος εργοδότη, στο κράτος μέλος υποδοχής, ποινική καταδικαστική απόφαση στηριζόμενη σε αμετάκλητη διαπίστωση, κατά παραβίαση του δικαίου αυτού, περί διαπράξεως απάτης δεν επιτρέπουν σε πολιτικό δικαστήριο του εν λόγω κράτους μέλους, που δεσμεύεται από τη βάση του εθνικού δικαίου αρχή της ισχύος του δεδικασμένου της ποινικής δίκης στην πολιτική δίκη, να υποχρεώσει τον εν λόγω εργοδότη, απλώς και μόνο λόγω της ως άνω ποινικής καταδικαστικής αποφάσεως, να καταβάλει αποζημίωση στους εργαζομένους ή σε συνταξιοδοτικό οργανισμό του ίδιου κράτους μέλους σε βάρος των οποίων διαπράχθηκε η απάτη αυτή.

(υπογραφές)

i — Στο διατακτικό της παρούσας αποφάσεως έγινε τροποποίηση γλωσσικής φύσεως μετά την ανάρτηση του κειμένου στην ψηφιακή Συλλογή Νομολογίας.